

ANUARUL ACADEMIEI
TEOLOGICE ANDREIANE

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Mitropolitul Andrei Șaguna

ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ” ORTODOXĂ
ROMÂNĂ DIN SIBIU

ANUARUL

XII

1935—1936

PUBLICAT DE EPISCOPUL

NICOLAE COLAN
RECTOR

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE
SIBIU, 1936

Nr. Inv. 12165/XI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

O SUTĂ DOUĂZECI ȘI CINCI DE ANI

Adecă cinci sferturi de veac; atâta timp s'a scurs dela întemeierea școalei pregătitoare de preoți din Sibiu, care astăzi se numește Academia teologică „Andreiană”. E o vârstă respectabilă, aproape impresionantă, cu care nu se pot mândri decât foarte puține din așezămintele noastre culturale.

Cu vrednicie și cu dreptate este deci să zăbovim o clipă la capătul acestui răstimp, spre a cinsti după cuvință strădania înaintașilor noștri și a desprinde din ea înțelepte îndemnuri pentru lucrarea noastră viitoare.

Se spune îndeobște că suntem un neam de viță împărătească. Și poate să fie măcar o parte de adevăr în această vorbă. Totuși noi, Românii din Ardeal, am trăit multe veacuri dearândul în cea mai neagră robie, departe de binefacerile libertății și ale culturii.

Desigur bunul Dumnezeu a înzestrat pe fiii neamului nostru cu toate însușirile frumoase menite să le deschidă drumul propășirii în cele sufletești și în cele materiale deopotrivă. Dar stăpânitorii cei fără de lege au fost destul de cruzi pentru a înlănțui aceste însușiri, ca să nu se poată afirma și desvolta.

În asemenea condiții istorice nici clerul nostru nu putea fi alcătuit din preoți cu multă știință de carte, câștigată în școale. Fiindcă școale de teologie ortodoxă nu existau în Ardeal. Preoții noștri primeau taina sfintei hirotonii și misiunea de povăduitori ai poporului, cu câtă rânduială în ale slujbelor sfinte erau în stare a învăța dela strana bisericii, din preajma vre-unui preot, din vre-o mânăstire sau dela curtea vlădicească și cu câtă știință teologică puteau culege din Molitvelnic. Lipsa de știință cărțurărească era înlocuită însă de cele mai multe ori cu o profundă evlavie, cu un sântos bun simț și

cu un impresionant devotament în duhovniceasca oblăduire a poporului credincios.

Această stare de lucruri a durat până pe la începutul veacului trecut. Într'adevăr după încercarea neizbutită din 1783 a episcopului Ghedeon Nichifci de a întemeia o școală de bogoslovi, episcopul Vasile Moga reuși în 1811 să înființeze la Sibiu un modest curs clerical, în care marele dascăl Gheorghe Lazăr împreună cu Ion Moga și cu Moise Fulea se osteneau să lumineze pe ucenicii lor, nu întotdeauna destul de pasionați după carte și să-i deprindă în iscusitele trebi ale preoției.

Desigur nu era o școală organizată prea temeinic, dar era un început de școală cu posibilități de dezvoltare și de săvârșire.

Spre fericirea sfintei noastre Biserici peste tot și în special spre mai buna pregătire a clerului ei, pe urma săvârșirii din viață a episcopului Vasile Moga scaunul vlădicesc dela Sibiu a fost ocupat de providențialul „dătător de legi și datini”, marele arhiereu Andrei Șaguna, care și-a dat seama din capul locului, că nu se poate deschide o epocă nouă de progres și cultură pentru Biserică și neam, fără pregătirea unui cler luminat. De aceea, încă la 1846 lărgi cursul clerical la un an; peste șase ani (1852) îl lărgi la doi ani, pentruca în 1861 să-i dea o alcătuire superioară: școala preoțească dela Sibiu se numea „seminar”, dar ucenicii cari intrau în acest seminar erau obligați să aibă liceul, iar studiul teologic dura trei ani de zile, cuprinzând aproape toate materiile teologice principale, plus o seamă de discipline pedagogice, a căror învățătură dădea absolvenților școlii puțința de a intra, uneori obligator, în învățământul primar românesc, pe care tot Biserica îl gospodărea.

Idealul școlii preoțești șaguniene era să crească devotați slujitori ai norodului obișnuit — preoți deșteptării noastre, semnelor vremii profeți — în stare să conducă în duh național și ortodox viața totalitară a neamului românesc de dincoace de Carpați. Și ea a izbutit în această izbăvitoare râvnă a ei. Dovadă, că — datorită înțelepciunii și jertfelniciei părintești a „popilor” ei — nația noastră din Ardeal, trecând prin atâtea vicisitudini ale istoriei, a fost în stare să-și

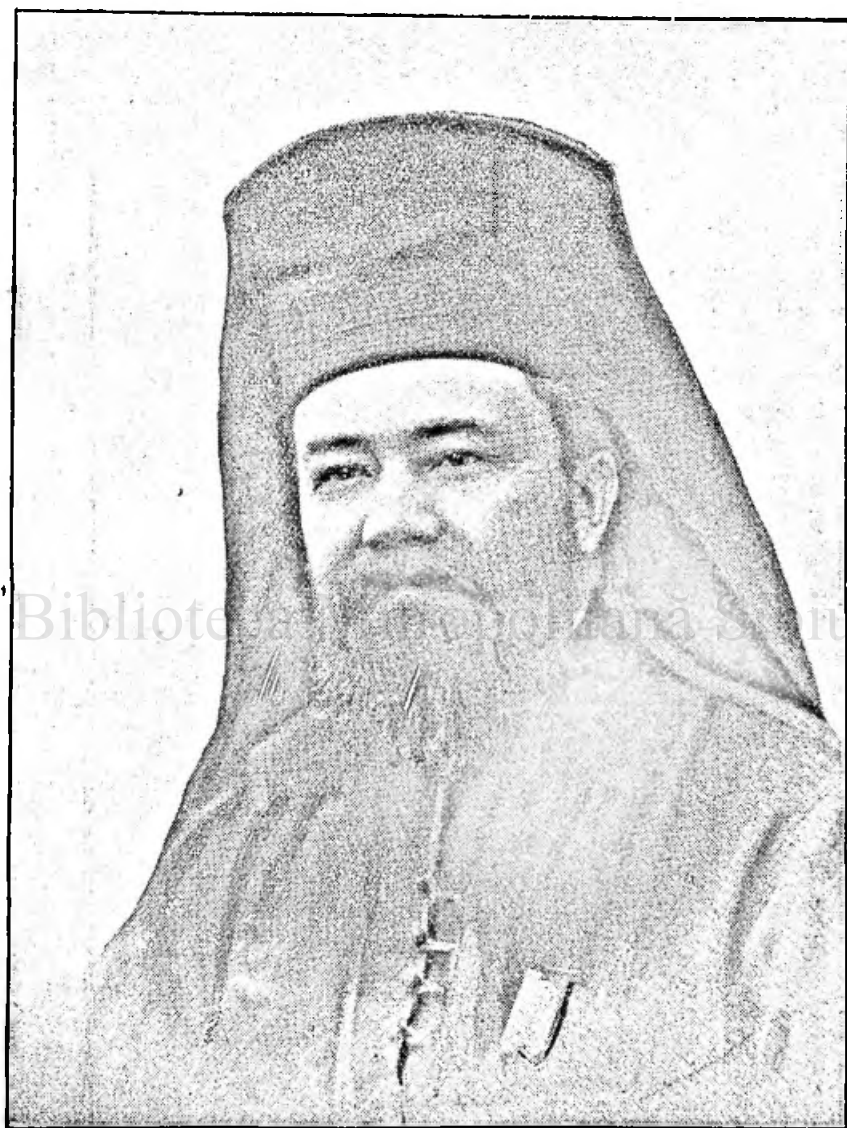
păstreze sufletul său „întreg, cinstit și sănătos“ pentru marea răfuială care avea să rodească unitatea noastră națională.

După înfăptuirea acestei unități, preoștii noștri i se impuneau probleme nouă. Ele izvorau din cadrul unei vieți mai largi și mult mai complexe decât ale celei de mai înainte. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a înțeles postulatele vremilor nouă și între primele griji ale arhipăstoriei sale a fost reorganizarea învățământului nostru teologic și lărgirea lui la patru ani de studii, pentru a fi în stare să dea Bisericii noastre apostoli și „blânzi ca porumbeii“ dar și „înțelepți ca șerpii“. Rodul chibzuințelor sale este Academia teologică „Andreiană“, organizată în 1924, în cadrele căreia profesori cu temeinică pregătire științifică și sufletească se ostensează să crească oastea de preoți chemată să lupte entuziast pe frontul de mână și de totdeauna al misionarismului ortodox și național.

Rostul popasului nostru la cinci sferturi de veac dela întemeierea acestui cămin de creștinească și românească învățătură este, dupăcum am spus, să ne dăm seama de pilduitoria silință și jertfelnicie a înaintașilor noștri și să le slăvim după cuviință amintirea lor prin tot mai stăruitoarea răvnă în apostolatul pe care suntem chemați să-l facem — dascăli și ucenici deopotrivă.

Dar, cel puțin pe unii din noi, popasul ne învăluie și într-o atmosferă de duioșie. Fiindcă celce semnează aceste rânduri, împreună cu părintele profesor Dr. Nicolae Popoviciu, fiind aleși episcopi pe seama de Dumnezeu păzitelor eparhii a Clujului și a Orăzii, va trebui să ne despărțim de Academia teologică „Andreiană“ și să plecăm la noile noastre slujbe. În duioșia plecării noastre însă ne mângâiem cu luminoasa nădejde, că Academia noastră, care dela întemeierea ei primară până astăzi a dat sfintei noastre Biserici aproape patru mii de preoți și pe care și noi am slujit-o cu credință, îndrumată de neadormita grijă părintească a I. P. S. Sale mitropolit Nicolae își va continua drumul de neîncetată înaintare și înflorire pe care a purces și până acuma.

† NICOLAE COLAN
rector

I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae

CELE 39 ARTICOLE DE CREDINȚĂ ALE BISERICII ANGLICANE

ÎNȘOȚITE DE COMENTAR ORTODOX

ARTICOLUL I

DESPRE CREDINȚA ÎN SFÂNTA TREIME

„Nu există decât un singur Dumnezeu viu și adevărat, veșnic, fără trup, fără părți, fără patimi, atotputernic, preînțelept și atotbun; care este creatorul și îngrijitorul tuturor lucrurilor văzute și nevăzute. Și există în unitatea acestei dumnezeiri, trei persoane de aceeași ființă, de aceeași putere, și de aceeași vecinicie: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh“.

Acest articol prim nu dă prilej la nici un fel de comentariu; dogma care este expusă în el e cea a *unității de Ființă* și a *Trinității persoanelor* în Dumnezeu. Biserica orientală o admite ca și Biserica anglicană, există între ele *cea mai desăvârșită unitate* asupra acestui punct.

ARTICOLUL II

DESPRE CUVÂNTUL SAU FIUL LUI DUMNEZEU CARE S'A FĂCUT OM ADEVĂRAT

„Fiul, care a fost Cuvântul Tatălui, născut din Tatăl mai înainte de toți vecii, adevăratul și veșnicul Dumnezeu, de aceeași ființă cu Tatăl, a luat natura omenească în sânul preafericitei Fecioare și din ființa ei; în așa chip că două naturi depline și desăvârșite, anume: dumnezeirea și omenirea s'au împreunat laolaltă într-o persoană pentru a nu se despărți niciodată, din care reiese un singur Hristos, Dumnezeu adevărat și om adevărat; care a pălinit cu adevărat, care s'a răstignit, care a murit, și care s'a îngropat, pentru a ne împăca cu Tatăl său și pentru a fi o jertfă, nu numai pentru păcatul strămoșesc, ci și pentru toate păcatele actuale ale oamenilor“.

Așadar, Cuvântul *de aceeași ființă* cu Tatăl, este Dumnezeu adevărat; întrupat în sânul *unei Fecioare* și făcut om adevărat într'un mod minunat; *cele două naturi* dumnezeiească și omenească *în unica persoană* a cuvântului, și aceste două naturi *desăvârșite*; jertfa Dumnezeului răscumpărând prin moartea sa omeniirea de păcatul strămoșesc și de toate greșalele; toate aceste dogme sunt în mod lămurit propuse de către Biserica anglicană, tot cu atâta tărie și tot așa de limpede ca și de Biserica răsăriteană. Și asupra acestor puncte, există între ele *cea mai desăvârșită înțelegere*.

ARTICOLUL III

DESPRE POGORÂREA LUI ISUS HRISTOS ÎN IAD

„Deoarece Isus Hristos a murit pentru noi și s'a îngropat, tot așa suntem datori să credem și că El s'a pogorât în Iad”.

Acest articol, împrumutat din simbolul din Niceea, este primit de Biserica răsăriteană precum și de Biserica anglicană. Așadar, *cea mai desăvârșită înțelegere* există între ele asupra acestui punct.

ARTICOLUL IV

DESPRE ÎNVIEREA DIN MORȚI A LUI ISUS HRISTOS

„Isus Hristos cu adevărat a înviat din morți și a luat trupul său cu carnea, cu oasele și cu toate celece aparțin la perfecțiunea naturii omenești, cu care s'a suit la cer, și șade acolo până va să vie iarăși ca să judece pe toți oamenii în ziua cea de pe urmă”.

Ca și Biserica anglicană, Biserica răsăriteană crede că Isus Hristos a înviat din morți *cu adevărat*; că El a fost om adevărat după, ca și înainte de învierea Sa; că omeniirea Sa este împreună în cer cu dumnezeirea Sa, că El e acolo *Dumnezeu-om adevărat*, și că se va pogori din ceruri, la sfârșitul lumii, ca să judece viii și morții. Așadar, și asupra acestui articol, *cea mai desăvârșită înțelegere* domnește între ele.

ARTICOLUL V

DESPRE DUHUL SFÂNT

„Duhul Sfânt, purcezend din Tatăl și din Fiul, este de aceeași ființă, de aceeași mărire, și de aceeași slavă împreună cu Tatăl și cu Fiul, Dumnezeu adevărat și veșnic”.

Biserica răsăriteană crede, ca și Biserica anglicană, că Duhul Sfânt este de *aceeaș ființă* cu Tatăl și cu Fiul, că El nu este, împreună cu Tatăl și cu Fiul decât un singur și acelaș Dumnezeu. Asupra acestui punct fundamental, există între ele *cea mai desăvârșită înțelegere*, dar Biserica anglicană zicând că Duhul Sfânt *purcede dela Fiul* s'a îndepărtat de credința Bisericii răsăritene care a învățat totdeauna că Duhul Sfânt *purcede dela Tatăl singur*.

Cuvântul latinesc *procedere* are două înțelesuri: unul, general, care exprimă într'un mod simplu ideea de *a ieși din*; celălalt, special, care însemnează *a lua natura*. Se poate oare spune că Duhul Sfânt *și-a luat natura sa* dela Fiul ca și dela Tatăl? Ar însemna să admitem, că Fiul este *principiu* în Treime. Dar, deoarece însușirea de *principiu* este *atributul personal* al Tatălui, ar urma ca Fiul să se împărtășească de atributul personal al Tatălui dacă Duhul Sfânt și-ar fi luat dintr'ânsul natura sa ca și din Tatăl; de aci ar urma că *ceeace deosebește* persoana Tatălui de cele a Fiului și a Duhului Sfânt, s'ar acorda Fiului, și că personalitățile Tatălui și Fiului *s'ar amesteca* și că *trinitatea persoanelor* n'ar exista în Dumnezeu. Dacă se zice că Duhul Sfânt *purcede dela Tatăl și dela Fiul, pentrucă* aceste două persoane au *aceeaș ființă*, va trebui să se admită și că Duhul Sfânt *purcede dela sine însuși, pentrucă El* are o singură și *aceeaș ființă* împreună cu Tatăl și Fiul. Dacă se spune că Duhul Sfânt *purcede dela Tatăl prin Fiul*, s'ar îndepărta întâi de textul articolului al cincilea; apoi se va admite în Fiul o anumită *prioritate de existență* asupra Duhului Sfânt, și va fi adus în mod logic să nege divinitatea Duhului Sfânt și *identitatea sa de ființă*, de mai înainte de toți vecii, cu Tatăl și cu Fiul.

În fața acestor dificultăți de neînving, trebuie să admitem că cuvântul *a purcede*, în înțelesul de: *a lua natura* este fals, și că nu trebuie a-l înțelege decât în însemnarea generală de *a ieși din*. Cu aceasta însemnare s'a servit de el sfântul Augustin. Atunci aceasta expresie *a purcede dela Fiul*, ar însemna numai: *a fi trimis de Fiul, a ieși din Fiul* ca și din Tatăl, pentru a îndeplini o misiune vremelnică, fie în crearea și conservarea lumii, fie în manifestarea profetică a viitorului, fie în sfințirea credincioșilor, fie în cârmuirea Bisericii.

Nimic nu împiedecă de a explica în acest din urmă înțeles al cincilea articol; dimpotrivă *totul* ne face o datorie să-l interpretăm astfel și să protestăm contra înțelesului fals și heterodox pe care îl dau papistașii cuvântului *a purcede*.

Eu aș propune prin urmare, în edițiile viitoare ale *Cărții de Rugăciuni*, să se adaugă o notă pentru a explica într'un înțeles *anti-papist* cuvântul *a purcede* peste tot locul unde se

întâlnește, și să se alăture aceasta explicare la o ediție, ce s'ar face, celor 39 articole însoțite de comentare ortodoxe. Aceasta ar fi o pregătire *pentru suprimarea absolută* a acestui cuvânt care a fost introdus în simbol într'un mod nelegitim de Bisericile occidentale, din secolul al VIII-lea până în al XI-lea, cum s'a dovedit acest lucru într'un mod prea evident decât ca să mai poată cineva ridica cea mai ușoară îndoială în aceasta privință.

Prin mijlocul pe care îl indic, se va îndrepta încetul cu încetul credința oamenilor cari, într'un viitor apropiat, n'ar mai socoti de lucru rău că s'a scos din Simboale și din Articole un cuvânt căruia papistașii îi atribuesc un înțeles care nu ținde la nimic altceva decât la denaturarea misterului Sfintei Treimi care este temelia întregii religiuni. Atenția Reformatoarelor Bisericii anglicane nu s'a îndreptat asupra acestui punct însemnat. Nouă ne revine datoria de a completa opera lor scăpând Biserica noastră de o inovație papistașă pe care lumea n'a avut dreptate s'o respice până acum.

Nu se poate nădăjdui că, în înțelepciunea ei, Biserica răsăriteană nu va face Bisericii anglicane o crimă din măsurile pe care ea le-ar lua pentru suprimarea lui *filioque*, când ea se va fi convins că credința noastră este, în fond, conformă cu a ei?

ARTICOLUL VI

DESPRE SUFICIENȚA SFINTELOR SCRIPTURI PENTRU MÂNTUIRE

„Sfânta Scriptură cuprinde toate lucrurile necesare mântuirii; astfel că tot ceea ce nu se citește într'ânsa și ceea ce nu poate fi de loc dovedit din Sfânta Scriptură, nu trebuie să se ceară dela nimeni, nici nu trebuie impus spre a fi crezut ca un articol de credință, și nu trebuie să fie socotit, nici cerut ca necesar mântuirii. Prin cuvântul Sfânta Scriptură, noi înțelegem cărțile canonice ale Vechiului și ale Noului Testament, despre autoritatea cărora n'a fost îndoială niciodată în Biserică.

„Despre numele și numărul cărților canonice

„Facerea, Eșirea, Leviticul, Numerii, A doua Lege;

„Iosua, Judecătorii, Rut, întâia carte a lui Samuil, a doua carte a lui Samuil;

„Întâia carte a Impăraților, a doua carte a Impăraților, întâia carte a Cronicilor, a doua carte a Cronicilor; întâia carte a lui Esdra, a doua carte a lui Esdra, cartea Estirei;

„Cartea Iov, Psalmii, Proverbele, Ecclesiastul, Cântarea Cântărilor;

„Cei patru Profeți mari; cei doisprezece Profeți mici;

„Și pentru celelalte cărți (cum zice sfântul Ieronim), Biserica le citește pentru pilda vieții și pentru instrucțiunea moravurilor; însă cu toate acestea, ea nu se servește de ele pentru a întemeia vr'o învățătură; atari sunt cărțile următoare:

„A treia carte a lui Esdra, a patra carte a lui Esdra, cartea lui Tobia, cartea Iuditel, restul cărții Estirei, cartea Înțelepciunii, cartea lui Isus fiul lui Sirah, Baruh profetul, cântarea celor trei tineri, istoria Suzanei, istoria lui Bal și a bălaurului, rugăciunea lui Manase, întâia carte a Macabeilor, a doua carte a Macabeilor.

„Noi primim *toate cărțile* Noului Testament, dupăcum sunt ele primite în deobște, și noi le ținem de canonice“.

Biserica catolică răsăriteană admite aceeași clasificare ca și Biserica anglicană, pentru cărțile *canonice* ale Vechiului Testament, adică ea nu admite decât *canonul iudaic* așa cum a fost el adoptat de către Biserica primitivă. Cât privește celelalte cărți, ele formează ca și un al doilea canon compus din cărți evlavioase și prețioase, dar a căror inspirație *nu e demnă de a fi crezută*; se numesc pentru aceea *Deutero canonice*, și ele nu fac parte din Sfânta Scriptură propriu zisă.

Înțelegerea Bisericii anglicane cu Biserica catolică răsăriteană asupra canonului biblic este un fapt, a cărui constatare e foarte însemnată. Trebuie să observăm încă că Biserica noastră nu ridică nici o îndoială asupra anumitor cărți ale Noului Testament, ca *Epistola sfântului Iacob*; cu aceasta, ea se depărtează de Protestanți, și este în deplină armonie cu Biserica răsăriteană.

Cât privește teoria Bisericii anglicane despre suficiența Sfintelor Scripturi *pentru mântuire*, se cade, spre a o aprecia cu dreptate, să observăm cu îngrijire, că ea se opune erorii romane, după care *oamenii*, și mai ales *papa*, pot, cu ajutorul unor instituții, care n'au nici un temei dumnezeiesc, dispune de mântuirea și de osândirea la muncile iadului a membrilor Bisericii, și impune lui Dumnezeu sentințele lor anticipate.

Împotriva acestei erori a voit Biserica anglicană să protesteze. Biserica catolică răsăriteană respinge tot așa de absolut ca și Biserica anglicană teoria papistașă. Ea crede că mântuirea nu atârână nici de oameni, nici de instituțiile lor, ci numai de împlinirea poruncilor lui Dumnezeu împreună cu credința

în adevărurile revelate. Cât privește legile curat bisericești, toți fiii Bisericii sunt datori să li se conformeze, dar nu se face dependentă mântuirea de îndeplinirea lor, și nimeni n'are dreptul să facă din cutare act contrar regulei bisericești un păcat vrednic de osândă. Se lasă în seama lui Dumnezeu grija de a judeca conștiințele.

Se poate așa dar spune că există o înțelegere desăvârșită între Biserica catolică răsăriteană și Biserica anglicană cu privire la doctrina care a inspirat articolul al șaselea. Dar ar exista neînțelegere dacă am voi să interpretăm acest al șaselea articol în acest înțeles: că în afară de *Cuvântul lui Dumnezeu cel scris* sau afară de Sfânta Scriptură, nu există adevăr descoperit. Ar trebui așa dar să se aibă de grije, într'un comentariu care ar însoți acest articol, a dovedi că Biserica anglicană crede că, în afară de *Cuvântul cel scris* sau Sfânta Scriptură, sunt adevăruri descoperite, transmise de *propovăduirea* apostolilor. Aceasta nu s'ar putea nega într'adevăr fără de a ataca Scriptura însăși, căci sfântul Pavel arată pozitiv *propovăduirea apostolică* ca un izvor al adevărului ca și *scrierea apostolică* (2 Tesaloniceni II, 15); Sfântul Ioan, la sfârșitul Evangheliei sale, asigură că el n'a scris decât o foarte neînsemnată parte din ceea ce a învățat Isus-Hristos, și Scriptura dovedește că Isus Hristos, după învierea sa din morți, a dat apostolilor Săi învățături număroase, care n'au fost scrise, și că Duhul Sfânt a completat aceste învățături.

De altfel, nu s'ar putea da articolului al șaselea înțelesul protestant, fără a-l pune în contrazicere cu învățământul formal al Bisericii anglicane; cu articolele XX și XXXIV, de care vom vorbi mai târziu; cu *precuvântările Cărții de Rugăciuni*; cu *canoanele* ei cari prescriu să se ia *Părinții antici* ca povățuitori în tâlmăcirea Sfintelor Scripturi. Se știe ce însemnată mare a atribuit întotdeauna Biserica anglicană studiului Părinților Bisericii. Cei mai buni teologi ai ei n'a considerat acest studiu ca un obiect de simplă curiozitate, ci ca un mijloc de a cunoaște cu siguranță învățătura propovăduită de către apostolii Bisericii primitive.

Se pot așa dar afla, în învățământul Bisericii anglicane, o mulțime de elemente pentru a dovedi că ea n'a voit, în articolul al șaselea, să ridice la rangul de dogmă sistemul protestant asupra Sfintei Scripturi; că trebuie a restrânge acest articol la înțelesul direct opus erorii papiste pe care voiau s'o combată, și că acest articol însemnă numai: că nu se poate, în privința *mântuirii*, impune omului obligații care nu se razimă pe o lege dumnezească formală, și care nu este, fie lămurit fie nelămurit scrisă în Sfintele Cărți. Astfel explicat, articolul al șaselea va fi cu totul ortodox și conform, pare-mi-se, învățăturii Bisericii catolice răsăritene.

ARTICOLUL VII DESPRE VECHIUL TESTAMENT

„Vechiul Testament nu este deloc contrar celui Nou, căci viața cea vecinică este înfățișată neamului omenesc, atât în Vechiul cât și în Noul Testament, de către Isus Hristos care este singurul mijlocitor între Dumnezeu și om, fiind Dumnezeu și om în același timp. Iată pentru ce aceia cari își închipuiesc că Părinții antici nu aveau în vedere decât făgăduințe trecătoare, nu trebuiesc ascultați. Cu toată legea pe care Dumnezeu a dat-o prin Moise nu obligă câtuși de puțin pe creștini cu privire la ceremoniile sale și regulamentele sale, și deși poruncile sale politice nu trebuiesc a fi primite în mod neapărat în nici un Stat, totuși, nu există nici un om creștin, ori care ar fi el, care să fie scutit de a se supune poruncilor care se numesc morale“.

Asupra acestui al șaptelea articol, înțelegerea cea mai desăvârșită există între Bisericele răsăriteană și anglicană. Ambele cred că Isus Hristos a fost centrul întregii religiuni dela începutul lumii; că El a fost mijlocitorul pentru toți oamenii, fie în calitate de *Mesia așteptat* fie în calitate de *Mântuitor venit* în această lume; ambele disting între fondul dogmatic și moral al religiunii primitive și mosaice și între regulamentele provizorii și circumstanțiale. Acestea din urmă au încetat de a obliga dela legea creștinească încoace *care le-a împlinit*; fondul dogmatic și moral *a fost confirmat* de Evanghelie și rămâne obligator.

ARTICOLUL VIII DESPRE CELE TREI SIMBOALE

„Cele trei simboale, cel din Nicea, cel al lui Atanasie și cel care se numește în decomun *Simbolul Apostolilor*, trebuiesc în întregime primite și crezute; căci ele pot fi dovedite cu *autorități foarte sigure ale Sfintei Scripturi*“.

Ar trebui, plecând dela aceasta din urmă frază, să explicăm că adaosul *filioque* făcut la simboalele din Nicea și Atanasian, n'ar putea fi întemeiat pe Sfânta Scriptură, dacă i s'ar da înțelesul primit de papistași; căci Scriptura învață pozitiv: 1. că Duhul Sfânt *purcede dela Tatăl*, adică că El *a luat natura dela Tatăl*; 2. că El e *trimis* de Fiul din sânul Tatălui, pentru misiunea sa temporară.

Ar trebui mai mult să se lămurească că cele trei simboale n'au aceeași autoritate luate ca *formule*; într'adevăr, originea simbolului zis al *Apostolilor* este necunoscută; simbolul zis al *lui Atanasie* nu datează decât din secolul al șaptelea; el n'a fost redactat de sfântul Patriarh din Alexandria al cărui nume îl poartă, și nu se știe cine a fost autorul lui. Cât privește simbolul din Nicea, se știe pozitiv că el a fost compus în cele două dintâi sinoade ecumenice, și că el a fost întărit de cele următoare.

Ca *formulă*, simbolul din Nicea are așa dar mai multă autoritate decât celelalte două. Tustrele cuprind o învățătură foarte exactă, admisă de Biserica răsăriteană precum și de Biserica anglicană, afară de cuvântul *filioque*, adaos în mod ilegal la cele două simboale din Nicea și al lui Atanasie, și pe care ea îl respinge din cauza înțelesului eretic pe care i-l dau papistașii.

Aceste comentare adaose la articolul al șaptelea nu i-ar fi de loc contrare și ar contribui numai să-l facă lămurit pentru toată lumea și cu desăvârșire exact.

ARTICOLUL IX

DESPRE PĂCATUL STRĂMOȘESC

„Păcatul strămoșesc nu constă în a imita pe Adam (cum spun aceștia Pelagienii în zadar), ci este vina și stricarea naturii fiecărui om care s'a născut în mod natural din *obârșta lui Adam*, de unde omul este foarte depărtat de dreptatea delă început și este, prin firea sa, pornit spre rău, în așa chip că trupul rămânește totdeauna împotriva spiritului; și, din cauza aceasta, ori ce om care vine în lume merită mânia lui Dumnezeu și osânda. Și aceasta infecțiune a naturii rămâne, chiar și în cei cari au fost renăscuți; ceea ce face ca plăcerea trupului numită în grecește *φρόνημα σαρκός* (*phronema Sarkos*) pe care unii o traduc prin *înțelepciune*, alții prin *sensualitate*, unii prin *afecțiune*, și alții prin *dorința trupului*, nu este supusă legii lui Dumnezeu, și deși *nu există nică o osândire pentru cei cari cred și cari sunt botezați*, totuși Apostolul mărturișește că pofta și plăcerea destrăbălată au ele însăși natura păcatului”.

Învățătura cuprinsă în acest articol se reduce la aceste șase puncte: 1. păcatul strămoșesc este o adevărată stricăre a naturii; 2. omul, sub stăpânirea păcatului strămoșesc, n'are

nici un drept la starea supranaturală promisă în lumea cealaltă omului renăscut prin botez; 3. urmările păcatului durează după renașterea din botez; 4. aceste urmări participă la natura păcatului și conduc la el; 5. omul renăscut poate, urmând retelele inspirației ale naturii, pierde binefacerile regenerării sale din botez; 6. omul regenerat și credincios este scăpat de osânda care este urmarea păcatului strămoșesc, dar el poate atrage asupra-și osândirea supunându-se urmărilor păcatului.

Acesta este învățământul Bisericii anglicane. Biserica catolică răsăriteană mărturisește o învățătură cu totul asămănătoare. Așa dar există între aceste două Biserici cea mai desăvârșită înțelegere asupra acestui punct ca și asupra tuturor adevărilor expuse în cele *trei simboale*.

ARTICOLUL X DESPRE LIBERUL ARBITRIU

„Starea omului, în urma căderii lui Adam, este așa fel încât el nu se poate nici converti, nici a se pregăti însuși, prin propriile sale puteri naturale și prin faptele sale bune, pentru credință și pentru invocarea lui Dumnezeu: de aceea, noi n'avem puterea să facem fapte bune care să fie plăcute lui Dumnezeu fără harul lui Dumnezeu prin Isus Hristos, care ne previne ca noi să putem avea bună voință, și care lucrează împreună cu noi când noi avem aceasta bună voință”.

Învățătura expusă în acest articol este opusă erorilor pelagiene și semi-pelagiene cari sunt astăzi în de obște adoptate în Biserica romană, începând de când iezuiții s'au declarat patronii lor, după Părintele lor Molina.

Biserica catolică răsăriteană respinge în modul cel mai absolut erezile Bisericii romane. Ea crede, că, fără grația *prevenientă*, omul nu poate nici voi nici face nici un bine-supranatural; că grația, dată în mod gratuit, îi procură, singură, posibilitatea de a invoca pe Dumnezeu într'un mod folositor; că, prin păcatul strămoșesc, el este în afară de orice stare supranaturală plăcută lui Dumnezeu, și că el nu poate intra în aceasta stare decât prin grație; că, grația, slăbind aplecarea pe care a primit-o spre rău din natura sa stricăță, *fi dă liberul său arbitriu spre bine*, restatornicind legăturile cu Dumnezeu.

Cele două Biserici catolică răsăriteană și anglicană sunt așa dar în cea mai desăvârșită unire cu privire la învățătura despre liberul arbitriu și necesitatea grației.

ARTICOLUL XI

DESPRE INDREPTAREA OMULUI

„Noi suntem socotiți ca drepti înaintea lui Dumnezeu, numai prin meritele Domnului Nostru și Mântuitorului Isus Hristos, prin credința, și nu din cauza propriilor noastre fapte și merite. De aceea învățătura care admite că noi suntem justificați numai prin credință, este foarte sănătoasă și foarte plină de mângăiere, după cum se explică aceasta mai pe larg în Omilia despre justificare”.

Unii protestanți au abuzat de aceasta învățătură a *îndreptării prin credință*, în măsura de a considera orice faptă bună ca nefolositoare, și de a învăța că, ori care sunt (ar fi) faptele noastre, noi suntem *îndreptați* îndată ce avem credința. Biserica anglicană nu profesează aceasta învățătură imorală, cum se va vedea aceasta din articolul următor, care este complinirea celui al unsprezecilea. În acesta din urmă, ea consideră lucrul numai din punct de vedere teoretic, și învață că *prin credință* suntem noi *îndreptați*. Într'adevăr, prin credință suntem noi identificați cu Isus Hristos, și numai întru Isus Hristos suntem noi mântuiți. Dar credința care nu produce roade, adică care nu este un izvor de fapte bune, este ea oare o *credință justificatoare*? Nu. Credința care justifică este cea care se manifestă prin practicarea binelui. Nu sunt faptele noastre care ne justifică prin ele însăși, căci Isus Hristos este unicul nostru Mântuitor și justificator; însă noi n'am fi justificați întru El, dacă credința noastră n'ar fi *practică*, va să zică însoțită de fapte bune.

Biserica catolică răsăriteană învață de asemenea că numai întru Isus Hristos suntem noi justificați; că *prin credință* suntem noi uniți cu Isus Hristos și justificați; că credința, ca să fie adevărată, trebuie să fie *practică*, adică însoțită de fapte bune. Învățătura este așadar aceeași cu cea a Bisericii anglicane, privitor la justificare.

ARTICOLUL XII

DESPRE FAPTELE BUNE

„Cu toate că faptele bune *cari sunt roadele credinței* și *cari urmează justificarea*, nu pot nici să șteargă păcatele noastre, nici să susțină asprimea judecății lui Dumnezeu, ele sunt totuși plăcute lui Dumnezeu întru Hristos și *izvoresc cu necesitate dintr'o credință adevărată și vie*; în așa chip că o

credință vie se poate cunoaște tot așa de sigur din ele, precum un pom este deosebit din rod“.

N'ar putea cineva învăța mai lămurit că credința fără fapte nu există, că ea este moartă; că faptele nasc din credință; că ele fac să se deosebească credința precum rodul face să se deosebească pomul. Asemenea: credința singură, împreunându-ne cu Isus Hristos, ne justifică, fiindcă numai cât întru Isus Hristos mijlocilor și mântuitor, suntem noi justificați; însă credința nu este justificatoare decât cât timp ea este *adevărată și vie*; ea nu este adevărată și vie decât dacă ea este *practică*, decât dacă produce fapte bune supranaturale plăcute lui Dumnezeu.

Asupra tuturor acestor puncte, *unire desăvârșită* între Bisericile catolică răsăriteană și anglicană.

ARTICOLUL XIII

DESPRE FAPTELE CARI PREMERG JUSTIFICAREA

„Faptele săvârșite înainte de grația lui Isus Hristos, și înainte de insuflarea duhului Său, nu sunt de loc plăcute lui Dumnezeu, pentrucă ele nu purced din credința în Isus Hristos; *ele nici nu dispun* pe om să primească grația și *ele nu merită grația* din gratuitate (cum vorbesc scolastici); dimpotrivă, fiindcă ele nu sunt săvârșite după voința și după poruncile lui Dumnezeu, noi nu ne îndoim de loc că ele n'ar avea natura păcatului“.

Acest articol este îndreptat împotriva semi pelagianismului și *molinismului* iezuiților. Dacă omul, înainte de a fi înălțat de către Isus Hristos la starea supranaturală, ar putea *să merite întâia grație* prin faptele sale *naturale*, el ar putea să merite și altele; și justificarea ar fi în chipul acesta *meritată* de dânsul; Mântuitorul ar deveni nefolositor. Trebuie așadar să admitem că faptele curat *naturale* fără a fi cu totul rele cât privește obiectul lor, dacă ele sunt săvârșite potrivit cu inspirațiile conștiinței, nu sunt de loc *bune din punct de vedere supranatural*; că ele nu sunt astfel decât dacă sunt săvârșite în unire cu Isus Hristos; că dacă ele sunt săvârșite în afară de Isus Hristos, ele participă la natura strică a omului, adică la natura păcatului; că omul nu poate, prin ajutorul lor, *merita grația*; că prima grație este dată *gratuit* de Isus Hristos, precum și toate celelalte care o urmează.

Biserica catolică răsăriteană mărturisește aceasta învățătură ca și Biserica anglicană; ele sunt și una și alta, tot așa

de depărtate de exagerările anumitor protestanți împotriva faptelor bune, cât și de ereziile pelagiană și semi-pelagiană.

ARTICOLUL XIV

DESPRE MERITELE PRISOSITOARE

„Nu se poate învăța, fără trufie și fără impietate, că există fapte voluntare dincolo de sau mai pre sus de poruncile lui Dumnezeu, care se numesc merite prisositoare. Căci prin aceasta oamenii declară că ei nu dau lui Dumnezeu numai atât cât sunt înuși să-l dea, ci că ei fac, din dragoste față de El, mai mult decât sunt ei datori să facă; pe când Isus Hristos zice cu tot dinadinsul: când veți face toate cele ce vi s'a poruncit vouă, ziceți: că slugi netrebnice suntem”.

Acest articol este îndreptat împotriva a două erori ale Bisericii romane: cea dintâi privitoare la *Tesaurul* meritelor prisositoare ale sfinților, și de unde papa ar scoate indulgențele; a doua, privitoare la practica *sfaturilor evanghelice*, considerată ca izvor de merite particulare.

Biserica catolică răsăriteană respinge prelinsul *Tesaur de merite prisositoare* precum și *indulgențele* cari s'ar scoate, și dreptul pe care l'ar avea papa de a dispune de el. Ea consideră cu sfântul Pavel practicarea *sfaturilor evanghelice* ca o stare la care Dumnezeu poate chema oarecari indivizi *pentru binele Bisericii*; ea consideră *aceasta stare* ca mai înaltă decât cea a practicării simple a poruncilor, însă ea nu trage din aceasta urmarea că *meritele sunt diferite*, căci, în practicarea obștească a poruncilor, omul poate fi *mai unit cu Isus-Hristos* decât în practicarea *sfaturilor*, și meritele în prima stare pot fi prin urmare superioare, dacă credința este mai adevărată și mai vie.

Biserica anglicană este, asupra acestor puncte, în desăvârșită conformitate cu Biserica catolică răsăriteană. Și una și alta admit că omul nu poate niciodată face mai mult decât cere Dumnezeu dela el; că nu există, prin urmare, nici merite de prisos, nici tesaur de merite prisositoare.

ARTICOLUL XV

DESPRE ISUS HRISTOS CARE ESTE SINGUR FĂRĂ DE PĂCAT

„Isus Hristos într'adevăr de natura noastră s'a făcut asemenea nouă întru toate lucrurile, afară numai de păcat, de care

a fost cu totul scutit, atât cu trupul cât și cu sufletul său. El a venit ca să fie Mielul fără prihană care, prin jertfa de sine însuși, *odată săvârșită*, trebuia să ridice păcatele lumii; și întru El, cum zice Sfântul Ioan, păcat nu este. Cât despre noi toți, cu toate că suntem bozezați și regenerați întru Isus Hristos, noi păcătuim totuși toți multe; și dacă zicem că nu avem păcat, ne înșelăm pe noi înșine și adevărul nu este în noi”.

Acest articol este îndreptat împotriva erorii unor protestanți cari susțin că odată justificați prin credință, faptele noastre, chiar rele în aparență, nu sunt păcate, și cari consideră regenerarea prin credință, ca transformarea radicală a naturii decăzute. Biserica anglicană, deși admitând regenerarea și justificarea prin credință, nu crede că natura decăzută este distrusă în așa grad ca renăscutul să nu mai poată face nici un rău. Prin renaștere, natura omenească nu se schimbă; Dumnezeu dă omului degenerat numai grația, adică mijlocul de a se ridica, dăruind mai multă tărie liberului său arbitriu în vederea binelui, dar fără a-i ridica libertatea pentru rău.

Biserica catolică răsăriteană profesează o învățătură analogă.

Articolul 15 este îndreptat și împotriva erorii unor teologi romani cari fac din slujirea liturgiei o jertfire deosebită de cea a crucii, și care poate justifica. Biserica anglicană mărturisește că justificarea nu vine decât dela jertfa *unică* a crucii. Biserica catolică răsăriteană mărturisește aceeași învățătură și nu consideră *liturgia* sau *missa* decât ca un mister sărbătorit *întru pomenirea* jertfei unice îndeplinite pe Calvar. Aceasta Biserică profesează de asemenea că nimeni, aici în lumea aceasta, n'a fost conceput fără de păcat, fără a excepționa pe Sfânta mamă a lui Isus Hristos.

Învățătura ei despre sacrificiul *unic* al lui Isus Hristos, și despre Mântuitorul *singur* scutit de păcat, este așa dar aceeași cu cea a Bisericii anglicane.

Ceeace am zis, în tălmăcirea articolului XV, despre jertfa *unică* a lui Isus Hristos ar putea fi interpretat rău. Deaceea revenim. Un punct care ni se pare necontestat, e că jertfa lui Isus Hristos e *una*. Mântuitorul nu s'a jertfit decât *odată*. Acesta e adevărul pe care voim să-l punem în relief. Admis odată acest lucru, ce este *liturgia* celebrată *întru pomenirea jertfei unice* de pe cruce? Este ea o *curată comemorare fără realitate*? Nu fără îndoială, cum vom avea prilej să explicăm aceasta în comentarul articolului XXVIII, intitulat: *Despre cina Domnului*. Deoarece ar fi putut să dea cineva expresiilor

noastre acest înțeles *protestant* am voit să prevenim de mai înainte că trebuie așteptată explicarea articolului XXVIII, penru a cunoaște învățătura Bisericii anglicane asupra euharistiei și asupra adevăratului caracter al *cinei celei de taină*, care este: marele act liturgic al Bisericii.

ARTICOLUL XVI DESPRE PĂCATUL DUPA BOTEZ

„Fiecare păcat de moarte, săvârșit de bunăvoie după botez, nu este păcatul împotriva Duhului Sfânt și nu este de neiertat. Deaceea nu trebuie să negăm că aceia cari cad în păcat după botez sunt capabili de căință. Când noi am primit Duhul Sfânt, putem pierde din grația care ne-a fost dată și cădea în păcat, și, prin grația lui Dumnezeu, noi putem să ne ridicăm și să ne îndreptăm. Deaceea trebuiesc condamnați aceia cari zic că ei nu mai pot păcătui cât timp sunt în această viață, și cari tăgăduiesc că există iertare de păcate pentru aceia cari să căiesc cu adevărat”.

În acest articol, Biserica anglicană afirmă că orice păcat săvârșit după botez poate fi iertat de grația lui Dumnezeu și cu ajutorul căinții; ea condamnă teoria protestantă după care *alesul*, *predestinatul* nu mai poate păcătui, și *reprobatul* nu mai poate să se căiască.

Se caută, în acest articol, a scoate la iveală aceste adevăruri necontestate. Nu se vorbește în el de taina pocăinții ca de *mijlocul*, prin care ni se dă *grația* căinții și a iertării. Dar trebuie să observăm că ea nu se neagă. Dacă se completează acest articol, dupăcum se cuvine, cu *Cartea de Rugăciuni*, se va vedea că Biserica anglicană admite că preotul are dreptul să asculte *mărturisirea* păcătosului pocăit, și să-i dea *deslegarea* de păcatele sale, în numele lui Dumnezeu. Ea mărturiseste așa dar că, în Biserică, trebuie să credem în iertarea tuturor păcatelor săvârșite după botez; că condiția acestei iertări este căința; că aceasta iertare însăși se datorește *grației* lui Dumnezeu; că preotul poate fi servitorul acestei grații primind mărturisirea vinovăției păcătosului pocăit, și dându-i *deslegarea* de păcate, în puterea caracterului său sacerdotal, care îl face slujitor al lui Dumnezeu.

E de ajuns așa dar să punem în armonie *cele treizeci și nouă articole* și *Cartea de Rugăciuni*, ca să ajungem la o învățătură conformă cu cea a Bisericii catolice răsăritene, privitor la iertarea păcatelor.

ARTICOLUL XVII

DESPRE PREDESTINAȚIE ȘI DESPRE ALEGERE

„Predestinația pentru viață este hotărârea veșnică a lui Dumnezeu, prin care, înainte de întemeierea lumii, El a decis cu tărie, prin sfatul său care ne este ascuns, să mântuească de blestem și de osândă pe aceia pe cari i-a ales din neamul omenesc întru Isus Hristos, și să-i ducă prin Isus Hristos la mântuirea cea veșnică, ca pe niște vase alese spre cinste. Iată pentruce aceia cari au primit dela Dumnezeu o binefacere așa de minunată sunt chemați, după hotărârea lui Dumnezeu, de Duhul Său, care produce efectul său când vine timpul; ei se supun prin grație chemării; ei sunt justificați gratuit; sunt făcuți fii ai lui Dumnezeu prin adopțiune; sunt făcuți asemănători fiului Său unic Isus-Hristos; ei propășesc cu sfințenie în faptele cele bune, și însfârșit, prin îndurarea lui Dumnezeu, ei ajung la fericirea cea veșnică.

„Deoarece meditarea religioasă asupra predestinației și alegerii noastre întru Isus Hristos este plină de o dulce, plăcută și nespusă mângâiere pentru persoanele cucernice și pentru cele cari simt în ele înșasi lucrarea duhului lui Isus Hristos, cari mortifică lucrările trupului și membrele lor pământești, și cari înalță cugetările lor la lucrurile sublime și cerești, atât fiindcă ea stabilește și întărește puternic credința, pe care ele o au în mântuirea veșnică, de care trebuie să se bucure prin Isus Hristos, cât și fiindcă ea le aprinde de o iubire înflăcărată către Dumnezeu, e sigur, de altă parte, că să ai într'una înaintea ochilor hotărârea predestinației dumnezeiești, este, pentru persoanele curioase și trupesti, cari sunt destituite din spiritul lui Isus Hristos, o prăpastie foarte primejdioasă, prin care demonul le îmbrânțește fie în desnădăjduire, fie în nenorocita stare a unei vieți rele și necurate, care nu este mai puțin periculoasă decât desnădejdea.

„Mai mult, noi trebuie să înțelegem făgăduințele pe care ni le-a făcut Dumnezeu în însemnarea care li se dă în general în Sfânta Scriptură; și în acțiunile noastre, noi suntem datori să ne supunem voinței lui Dumnezeu, așa cum ni s'a descoperit ea în mod formal în cuvântul său“.

Învățătura Bisericii anglicane despre predestinație se reduce la aceasta: că, printre membrii Bisericii, sunt unii cari, în puterea voinții lui Dumnezeu, corespund întotdeauna influenței Duhului Sfânt, care îi face să lucreze binele, înduplecând voința lor pentru îndeplinirea acestui bine, și care perfecționează în așa chip libertatea lor încât spiritul răului nu-i poate face să se abată din calea cea adevărată. Acești *predestinați* nu sunt *constrânși* să facă binele, ci voința lor este desăvârșită în așa măsură, încât îl săvârșesc mereu și în toată libertatea, și încât ajung astfel cu siguranță la mântuirea veșnică.

Dumnezeu are tot dreptul să exercite o atare influență asupra acelor pe care îi destinează unei misiuni neobișnuite în Biserică.

Însă Biserica anglicană nu voește ca să se creadă cineva chemat de Dumnezeu și să-și facă iluzii asupra acestui punct; căci, dupăcum se observă în articolul citat mai sus, diavolul ar putea să ne convingă că noi suntem *predestinați*, pentruca să ne dea o încredere nelegitimă în mântuirea noastră, și să ne atragă astfel în osândă.

Există așa dar, în afară de predestinați, simpli credincioși cari sunt datori, sub înrăurirea grației dumnezeiești, să *muncească la mântuirea lor* cu o nădejde amestecată cu frică. În preștiința Sa nemărginită, Dumnezeu știe dacă ei vor fi mântuiți sau osândiți; dar preștiința Sa nu este *un decret* care determină de mai înainte starea lor, ci o *simplă prevedere*, căci Dumnezeu, în veșnicia sa, vede tot ceeace se întâmplă *în timp*.

Biserica anglicană nu mărturisește așa dar *fatalismul*; ea vrea ca fiecare să corăspundă prin faptele sale influenței grației, așteptând mântuirea, cu încredere, dela grația lui Dumnezeu în Isus Hristos.

Noi cugetăm că aceasta este și învățătura Bisericii catolice răsăritene, îndepărtată atât de *predestinațianismul* protestant cât și de *pelagianism*.

ARTICOLUL XVIII

DESPRE CĂȘTIGAREA MÂNTUIRII VEȘNICE PRIN SINGURUL NUME AL LUI ISUS HRISTOS

„Acea încă merită să fie socotiți drept persoane blestemate, cari au cutezanța să zică că omul se va mântui prin legea sau prin secta pe care o profesează, numai să aibă grija de a-și forma viața, fiecare după legea pe care o urmează și după lumina naturii: căci Sfânta Scriptură nu ne propune decât

singurul nume al lui Isus Hristos, prin care se cade ca oamenii să se mântuiască“.

Asupra acestui articol, acordul cel mai desăvârșit domnește între Biserica catolică răsăriteană și Biserica anglicană. Ambele nu pun mântuirea decât în împlinirea legii lui Dumnezeu prin grația lui Isus Hristos; și una și cealaltă mărturisesc că numai întru *Isus Hristos* își poate omul dobândi mântuirea: că nu există decât o *Biserică adevărată*, în care poate cineva fi *unit cu Isus Hristos* și prin urmare să fie mântuit; și că nu e destul să urmezi ideile unei morale raționaliste sau prescripțiile unei secte oarecare pentru a fi mântuit; altfel *Isus Hristos ar fi inutil*, sau, ceeace e tot una, ar putea cineva *să fie unit cu El* constituindu-se în stări contradictorice mai mult sau mai puțin conforme cu ceeace a fost întocmit de Mântuitorul însuși.

ARTICOLUL XIX DESPRE BISERICĂ

„Biserica văzută a lui Isus Hristos este o adunare de persoane credincioase, în care se propovăduiește curatul cuvânt al lui Dumnezeu și în care tainele sunt în mod legitim administrate după întocmirea lui Isus Hristos, în toate lucrurile cari sunt în ea neapărat cerute.

„Precum Bisericile din *Ierusalim*, din *Alexandria* și din *Antiohia* au greșit, tot așa a greșit și Biserica din *Roma*, nu numai în conduita vieții și în forma ceremoniilor, ci și în lucrurile credinții“.

Biserica este considerată astfel într'un mod general și din punctul de vedere al Bisericilor particulare sau *naționale*. Considerată într'un mod general, nu se face amintire despre *autoritate* care este obiectul articolului următor. Afară de această lacună, care este completată îndată în urmă, definiția Bisericii în general este conformă cu cea care se dă în Biserica catolică răsăriteană.

Cât privește Bisericile particulare din Ierusalim, din Alexandria, din Antiohia și din Roma citate în articol, se pot considera sub un îndoit raport: sau într'un mod general, ca constituind împreună Biserica universală, pe care o reprezentau ca Biserici patriarhale sau ca simple Biserici particulare. În primul caz, articolul ar fi fals și ar fi tot una cu a spune că Biserica întreagă a părăsit adevărata învățătură, sau, ceeace e tot una, că ea a încetat de a exista. Noi nu credem că aceasta a fost

părerea autorilor celor treizecișnouă de articole. Noi credem, dimpotrivă, că ei n'au considerat Bisericele patriarhale decât *separat* și ca Biserici *particulare*. Se poate, în acest înțeles, afirma, dacă nu că ele au greșit, cel puțin că ele au putut să greșească în cutare sau cutare epocă hotărâtă. Însă, deoarece s'ar putea da un înțeles rău părții a doua din articolul XIX, și a conchide că, într'o mândrie de sine foarte ridicolă, Biserica anglicană ar fi afirmat, că *singură* ea n'ar greși, ar fi bine să se adaugă un comentariu în care să se distingă, de fiecare Biserică *locală la cutare sau cutare epocă*, Biserica universală care trăiește o viață neîntreruptă, în mijlocul disidențelor de circumstanță, care n'au putut-o atinge, și conservând adevăratul depozit dumnezeesc. Trebuie neapărat admis *acest fapt*, care este de altfel dovedit de întreaga istorie, sau să zicem că Biserica a pierit cu toată făgăduința pe care i-a făcut-o Isus Hristos de a fi cu ea *întotdeauna, până la sfârșitul lumii*.

ARTICOLUL XX

DESPRE AUTORITATEA BISERICII

„Biserica are puterea să facă regulamente și să statorească ceremonii; ea posedă și autoritatea în controversele în materie de credință. Cu toate acestea nu stă în puterea Bisericii să poruncească ceva ce este contrar Cuvântului lui Dumnezeu celui scris; tot așa ea nu poate să explice în așa fel un loc al Scripturii, încât el să combată, un alt loc. De unde rezultă, că, deși Biserica este martora și păzitoarea Sfintei Scripturi, totuși, dupăcum ea nu trebuie să poruncească nimic ce l-ar fi contrar, tot așa ea nu trebuie să impună nimic afară de Scriptură spre a fi crezut necesar pentru mântuire”.

În acest articol, Biserica anglicană recunoaște:

1. Că Biserica posedă autoritatea în controversele în materie de credință.

Prin aceasta ea se depărtează de Protestantism care nu recunoaște altă autoritate decât cea a Bibliei explicate *in mod individual*. Individul, în Biserica anglicană, are o regulă pentru a călăuzi interpretările sale, vocea Bisericii.

2. Că Biserica nu poate prescrie nimic *contrar* sfintei Scripturi.

Asupra acestui punct, ca și asupra celui premergător, nu există nici o nepotrivire între ea și Biserica catolică răsăriteană.

3. Că Biserica este *martora* și *păzitoarea* Scripturii.

Biserica răsăriteană admite aceasta deopotrivă. În ce mod, într'adevăr, ar fi ajuns scrierile apostolilor până la noi, dacă

nu prin canalul unei societăți statornice care le-a primit dela început, și care le-a transmis din secol în secol? Dar eu stăruim mai ales asupra titlului de *martoră* a Scripturii care se dă Bisericii. Acest cuvânt nu poate fi înțeles numai în aceasta însemnare: că ea ar fi dat mărturie despre autenticitatea literii, ci și despre *spiritul* și despre *sensul*, ascunse sub literă. Ea a fost *martor* dela început, și continuă a fi. În acest fel se explică că ea posedă *autoritatea în controversale în materie de credință*; ea nu poate într'adevăr, avea aceasta autoritate decât dând mărturie despre adevăratul înțeles al Scripturii împotriva interpretărilor false ale cutărui sau cutărui individ.

Eu cred că, asupra celor trei propoziții premergătoare, Biserica catolică răsăriteană n'ar avea nimic de cârpit în învățământul Bisericii anglicane.

Dar aceasta Biserica admite:

4. Că Biserica nu trebuie să impună nimic în afară de Scriptură, ca necesar pentru mântuire.

În teză generală, Biserica răsăriteană nu admite aceasta învățătură. Ea crede, într'adevăr, că afară de învățământul *scris* al apostolilor, există un învățământ *oral*; ceeace nu poate fi contestat. Ea crede pe lângă aceasta că învățământul *scris* nu cuprinde *tot* ceeace au propovedit apostolii; ceeace însă nu se poate contesta, fiindcă Scriptura însăși o dovedește. De aci ea trage urmarea că Biserica, martoră și păzitoare a învățământului *scris*, a fost și a învățământului *oral*, și că o învățătură care n'a fost cuprinsă, cel puțin în mod nelămurit, în Scriptură, a putut să fie păstrată de Biserica care a auzit-o dela început. Ea crede că o învățătură care are de partea ei *perpetuitatea*, a cărei origine nu se poate fixa, și care se obsearvă dela început în practica și în învățământul Bisericii, că aceasta învățătură este din instituire *apostolică*, adică apostolii au propovedit-o după învățământul lui Isus Hristos și sub conducerea Duhului Sfânt.

Eu consider propoziția a patra cuprinsă în articolul XX ca o *protestare* împotriva *tradițiilor omenești* care desfiguraseră Biserica romană în evul mediu. Eu n'aș voi așa dar să i se dea un înțeles prea absolut și *protestant*. Acest înțeles ar fi cu siguranță în contradicție cu cele dintrăi trei propoziții ale aceluiaș articol. Trebuie așa dar priceput, în a patra, cuvântul *Scriptură* în înțelesul de: *Învățământ apostolic*. Va fi atunci foarte adevărat să se zică că Biserica nu poate să impună ca necesar pentru mântuire ceeace n'ar fi fost impus ca atare de către apostoli.

Dacă am merge până în amănuntele lucrurilor *necesare pentru mântuire*, eu cred că Biserica catolică răsăriteană se găsește de acord cu Biserica anglicană.

ARTICOLUL XXI

DESPRE AUTORITATEA SINOADELOR GENERALE

„Sinoadele generale nu pot fi nici de cum întrunite fără porunca și fără voința domnitorilor. Și când ele sunt adunate (fiindcă ele nu sunt decât societăți de oameni, cari nu sunt toți guvernați de duhul și de cuvântul lui Dumnezeu), ele pot greși, și ele au greșit uneori, chiar în lucrurile cari aparțin lui Dumnezeu. Iată pentruce lucrurile pe care ele le rânduesc, ca necesare pentru mântuire, n’au nici putere nici autoritate, afară numai dacă se poate arăta că ele sunt luate din Sfânta Scriptură”.

Eu nu voi face încercarea să dau un înțeles ortodox acestui articol. După socoteala mea, eu îl găsesc *foarte greșit, foarte eterodox* și cu totul de nesuferit.

Întâi, redactorii acestui articol se arată foarte servili cu privire la autoritatea temporală zicând că sinoadele nu pot fi întrunite decât de domnitori. Că nu se exclud domnitorii creștini dela sinoade, foarte bine; ei au dreptul să asiste la ele, fie ca credincioși, fie ca reprezentanți ai unui Stat creștin. Dar să admiți că un sinod nu e posibil decât prin ei, înșamă cu siguranță a pune Biserica la picioarele lor. E evident că redactorii articolului XXI-lea au scris sub impresia unei slugărnicii prea mari cu privire la suveranii Angliei, și a unei opoziții exagerate față de pretențiile papei care își atribuia dreptul exclusiv de a întruni sinoadele. Ei ar fi trebuit să se mulțumească a nega pretinsul drept pe care și-l atribuia papa, și să afirme că domnitorii creștini au dreptul să asiste la sinoade; în felul acesta, ei ar fi avut dreptate.

Biserica răsăriteană nu atribue nici domnitorilor nici unui episcop în particular *dreptul* de a întruni sinoadele; și ea are cu desăvârșire dreptate. În Biserica primitivă, sinoadele au fost adunări *născute de împrejurări*. Se ridica o erezie; ea era combătută în Biserica, în care luase ea naștere; această Biserică făcea apel la celelalte să se unească cu ea împotriva dușmanului. Episcopi influenți, domnitori zeloși pentru ortodoxie concepeau ideea de a întruni păstorii din întreaga Biserică pentru a *dovedi* credința universală. Această idee se propaga; episcopi în număr mai mare sau mai puțin mare se adunau la locul convenit. Împărații creștini, din cauza pozițiunii lor, erau mijlocitorii *ordinari*, însă nu *necesari* pentru indicarea locului de întrunire. Bisericile care nu fuseseră reprezentate la sinod *consimțeau* la hotărâri; de aci caracterul de *ecumenicitate* cu care se investia adunarea. Biserica întreagă pune în chipul

acesta mărturia ei *universală* înaintea învățurii celei noi și eretice.

Nu poți să înțelegi de ce redactorii *celor treizecișnouă de articole* neagă autoritatea infalibilă a sinoadelor ecumenice, în al douăzecișunulea articol, după ce au recunoscut în al douăzecelea, că Biserica *posede autoritatea în controversele în materie de credință*. În ce mod vorbește Biserica, dacă nu prin sinoadele generale sau ecumenice, cari o reprezintă? poate cineva concepe peste tot ca o autoritate să se impună inteligențelor fără a fi *infalibilă*? Negând *infalibilitatea* și recunoscând *autoritatea*, redactorii *celor treizecișnouă de articole* au rostit această învățătură păcătoasă: că Biserica are dreptul să impună o credință, deși această credință poate să fie o *eroare*; ceea ce se reduce, la urma urmelor, la dreptul de a impune eroarea. Ei adaugă că prescripțiile sinoadelor obligă *dacă ele sunt luate din Sfânta Scriptură*; dar atunci numai Scriptura ar avea autoritate, și Biserica n'ar avea pentru a interpreta Scriptura și a constata un învățământ apostolic în afară de Scriptură. Atunci pentru ce să recunoști Bisericii o *autoritate în controversele în materie de credință*?

Toată dorința mea e să cercelez *în cele treizecișnouă de articole* toate elementele cari pot apropia Biserica anglicană de Biserica răsăriteană; dar când eu nu pot găsi nimic ortodox într'un articol în particular, sunt dator s'o mărturisesc aceasta cu sinceritate. Dar, eu nu văd nimic ortodox în articolul al douăzecișunulea.

Cât privește *faptul* indicat: că sinoadele generale sau ecumenice s'au înșelat, eu nu înțeleg bine cum a putut fi citat. E adevărat că în Anglia nu se recunosc decât cele dintâi patru sinoade: din Niceea, din Constantinopol, din Efes și din Calcedon, ca ecumenice, și deciziunile lor sunt primite fără contestație. Redactorii *celor treizecișnouă articole* nu fac nici o deosebire în interesul acestor patru sinoade; ei le pun așadar printre cele cari au greșit. Admit ei oare altele ca generale sau ecumenice, rezervându-se să le taxeze de eroare? Nu știu. Ceea ce mi se pare sigur, este că învățătura lor este de nesusținut și *contrazicătoare*. Fără a fi ni o părere mai bună, eu cred că Biserica anglicană ar trebui să modifice în întregime articolul al douăzecișunulea, în felul acesta de exemplu:

„Sinoadele generale sau ecumenice sunt adunate cu concursul episcopilor și al domnitorilor creștini cari au dreptul să asiste la ele. Când hotărârile lor au primit consimțământul Bisericii întregi, trebuie a le considera ca vocea Bisericii, dovadă *în mod infalibil* învățătura sănătoasă revelată a căreia martoră și păzitoare este. Iată pentru ce lucrurile pe care le

rânduesc ca necesare pentru mântuire trebuiesc considerate de toți credincioșii ca expresiunea adevărului revelat, fie scris, fie păstrat din propoveduirea apostolică, de Biserică”.

În acest mod, preținsele drepturi ale Papei ar fi respinse; drepturile legitime ale domnitorilor creștini ar fi respectate; Sinoadele ar fi considerate ca glasul Bisericii, și investite cu autoritatea Bisericii însăși, *infallibilă* în dovedirea unui adevăr pe care l-a propus *in mod statornic și universal*.

ARTICOLUL XXII

DESPRE PURGATORIU

„Învățătura romană privitoare la purgatoriu, Indulgențele, venerarea și închinarea atât a icoanelor cât și a relicviilor, și asemenea invocarea sfinților, este un lucru nebun, zadarnic născocit, și care nu este întemeiat pe nici o autoritate a Scripturii, ci e mai curând contrar cuvântului lui Dumnezeu”.

În acest articol, există ceva adevărat, însă în același timp există mai multe afirmații contrare, nu numai învățăturii Bisericii romane, ci și celei a Bisericii ortodoxe.

Învățătura Bisericii romane privitoare la purgatoriu este respinsă de Biserica răsăriteană, precum și de Biserica anglicană. Răsăritul creștin n'a recunoscut niciodată un loc *inter-mediar* între cer și iad; dar ea crede că, printre osândiți sunt unii cari sunt osândiți pentru veșnicie și alții numai pentru un timp. Aceștia din urmă sunt într'o *stare provizorie*, în care li se poate veni în ajutor prin rugăciunile și faptele cele bune făcute în unire cu Isus Hristos, și mai ales prin sfânta jertfă a altarului.

Biserica anglicană respingând purgatoriul, n'a expus lămurit învățătura ei privitoare la rugăciunile pentru cei morți. Din slujbele ei de înmormântare, s'ar putea conchide că ea le admite în principiu, și că ea n'ar fi prea depărtată de învățătura Bisericii răsăritene; însă i se poate atribui și o învățătură cu totul protestantă. Ar fi așadar datoria ei să declare care este credința ei asupra unui punct așa de însemnat. Cât despre mine, eu consider învățătura Bisericii ortodoxe ca fiind tot așa de conformă cu revelația ca și cu dreapta rațiune.

Cuvântul *pardons*, în articolul de sus, înseamnă *indulgențele*. Asupra acestui punct nu există deosebire între Bisericile răsăriteană și anglicană. Și una și alta resping deopotrivă *indulgențele*, așa fel cum le înțelege lumea în Biserica romană.

Nu putem spune tot atât despre *venerarea* icoanelor, a relicviilor și *invocarea* sfinților. Cuvântul *adorare*, de care se servește în articol e respins de Biserica catolică răsăriteană; ei este de asemenea de Biserica romană. În ambele Biserici pot să existe abuzuri de amănunte; dar, *în principiu*, eu cred că ele sunt de acord să spună: că e permisă și folositoare venerarea icoanelor, relicviilor și *invocarea* sfinților.

Există așadar o deosebire absolută asupra acestor chestiuni între Biserica răsăriteană și anglicană. Eu nu știu ce fel de concesi ar face cea dintâi celei de-a doua *cât privește practica* pentru *întrebuințarea* acestui cult secundar; poate că n'ar face din ea o condiție de unire; însă eu nu cred că ea poate autoriza Biserica anglicană să socotească toate acestea ca *lucru nebun, zadarnic născocit*, și mai curând contrar decât conform cuvântului lui Dumnezeu.

E sigur că invocarea sfinților, precum și venerarea moaștelor și a icoanelor, sunt instituții cari își au originea în primele secole ale Bisericii. Pentru acest singur motiv, expresiile redactorilor articolelor sunt foarte necuvincioase; nu trebuie a trata cu această lipsă de ceremonie ceea ce a practicat Biserica primitivă.

Cât privește Sfânta Scriptură, eu am studiat cu îngrîșire pasajele pe care le-au citat adversarii sfinților, ai relicviilor și ai icoanelor, și n'am găsit argumentele lor deloc potrivite. Aș preferi așadar ca Biserica anglicană să modifice articolul al douăzecișidoilea, în acest înțeles sau în altul analog:

„Ilavățătura romană despre purgatoriu și indulgențe este falsă; cu toate acestea, deoarece printre aceia cari sunt osândiți, mai mulți nu sunt (osândiți) pentru veșnice, e de folos a se ruga pentru ei, mai ales în decursul sacrificiului euharistic. E demnă de criticat adorarea sfinților, a icoanelor și a moaștelor; dar e bine, folositor, și conform practicii primelor secole, a cere sfinților rugăciunile lor, a *venera* icoanele și moaștele, în vederea sfinților însuși, și pentru a plăcea lui Dumnezeu care *este minunat întru sfinții săi*. Nu e nimic în aceasta ce nu e conform cu cuvântul lui Dumnezeu”.

Dacă nu mă înșel, s'ar ridica astfel împotriva abuzurilor Romei, fără a ieși din limitele ortodoxiei. Am avea dreptate în toate privințele, și ne place a crede că, într'un proiect de unire, Biserica catolică răsăriteană n'ar face greutăți asupra unui articol redactat în acest înțeles.

ARTICOLUL XXIII

DESPRE FUNCȚIUNILE OFICIULUI ÎN BISERICĂ

„Nu e permis nimănui să uzurpe slujba de a predica publice și de a administra tainele în Biserică, până ce nu este legitim chemat și nu are misiunea sa pentru acest scop. Suntem datori să hotărîm că aceia sunt legitim chemați și trimiși, cari sunt aleși și chemați la aceasta lucrare de persoane, cari au fost publice autorizate în Biserică pentru a chema și pentru a trimite slujitorii în via Domnului”.

Există o lacună în acest articol, privitor la *hirotonie*, dar cum se explică în articolul XXXVI, noi credem că trebuie a-l lua așa cum este adecă cu acest înțeles că: pentru a îndeplini slujba bisericească, trebuie ca aceia chiar cari sunt hirotoniți să fie chemați și trimiși de autoritatea legitimă.

Aceasta învățătură este admisă în Biserica răsăriteană ca și în Anglia.

ARTICOLUL XXIV

TREBUE A ÎNTREBUINȚA ÎN BISERICĂ O LIMBĂ ÎNȚELEASĂ DE POPOR

„E un lucru cu totul potrivit cuvîntului lui Dumnezeu și datinei Bisericii primitive, a face rugăciuni publice în Biserică și a administra tainele într'o limbă neînțeleasă de popor”.

Asupra acestui punct acord desăvârșit între Biserica catolică răsăriteană și Biserica anglicană.

ARTICOLUL XXV

DESPRE TAINE

„Tainele pe cari le-a instituit Isus Hristos nu sunt numai simboale și semne ale mărturisirii creștinilor; ci sunt mai curînd dovezi sigure și asigurate, și semne eficace ale grației și ale bunei voințe a lui Dumnezeu față de noi, prin care El lucrează în mod văzut în înlăuntrul nostru, și prin care El nu numai dă viață, ci și întărește și confirmă credința pe care o avem într'Insul.

„Există două taine pe cari le-a instituit Isus Hristos Domnul nostru în Evanghelie, anume, Botezul și Cina Domnului.

„Aceste cinci taine, dupăcum se numesc în decumun, anume, Confirmajia, Pocăința, Preoția, Nunta și Maslul, nu trebuiesc a fi ținute ca taine ale Evangheliei, unele fiind născute dintr'o imitare stricăță a apostolilor, altele fiind stări de viață aprobate în Scripturi, însă cari n'au totuși natura tainelor, precum o au Botezul și Cina Domnului, fiindcă ele n'au nici un semn văzut, nici ceremonie pe care să o fi rânduit Dumnezeu.

„Isus Hristos n'a instituit nici decum tainele pentru a fi privite și pentru a nutri ochii, nici pentru a fi purtate încoace și încolo, ci pentru ca noi să ne împărtășim cu ele conform legii. Și numai în aceia cari le primesc cu vrednicie au ele eficacitate și o lucrare mântuitoare; însă cât privește pe aceia cari le primesc cu nevrednicie, ei afrag asupra lor osânda dupăcum spune sfântul Pavel“.

Paragraful întâi în care se definește că taina lucrează un efect real deși nevăzut, este pare-mi-se, conform cu învățătura Bisericii răsăritene.

Nu putem zice tot așa despre al doilea paragraf, căci, fără a zice că instituirea celor șapte mistere sau taine sunt menționate în *Evanghelie*, Biserica răsăriteană crede că ele au fost instituite de Isus Hristos. E evident, din mărturia *Evangheliei* înșasi că Isus Hristos a zis și a făcut multe lucruri cari nu sunt consemnate în ea. Mai mult, trimițând pe Duhul Sfânt apostolilor, El le-a dat puterea de a întemeia ceea ce mai nainte numai le arătase că trebuie să se întemeieze pentru constituția Bisericii sale. Așadar e foarte rea judecată cea pe care se întemeiază redactorii articolelor, când nu admit decât două taine fiindcă *Evanghelia* n'ar pomeni decât două.

Nici paragraful al treilea n'ar putea fi admis de Biserica răsăriteană. Autorii articolelor au *presupus* că rânduelile văzute ale celor cinci taine pe cari ei le respingeau ca atari, n'au fost instituite în *mod divin*. Biserica primitivă a crezut contrarul, și învățătura ei a fost păstrată de toate Bisericile și de chiar sectele creștine, fără escepție, în Răsărit ca și în Apus, până în secolul al sasesprezecelea. În fața acestei unanimități, noi găsim al treilea paragraf *foarte nesocotit*.

Care sunt acele din cele *cinci* taine cari s'au născut dintr'o imitare *stricăță* a apostolilor, și în ce constă această stricare? Care sunt acelea care n'ar fi decât *niște stări de viață* aprobate în Scripturi? În ce aceste *cinci* taine n'au ele *natura* celorlalte două? Autorii articolelor nu s'au explicat, și se simte

că ei s'au lăsat influențați de doctrinele protestantismului continental.

Există mai ales o chestiune gravă à propos de Preoție. Dacă ea nu se conferă decât printr'un *rit bisericesc* și nu printr'un mijloc *instituit în mod divin*, în ce mod poate rezulta din el *legitimitatea și perpetuitatea* preoției? Dacă hirotonia nu este un rit instituit în mod divin pentru a conferi preoția, e o simplă *binecuvântare omenească*; preoția nu mai e divină, ci o funcțiune delegată ca și la protestanți. Acest punct e foarte grav și cere să fie aprofundat de Biserica anglicană. Cum vom vedea mai jos, ea admite cele trei trepte a episcopatului, a preoției și a diaconatului ca o *consfințire* conferind ministerul prin ea înșiși. Mi se pare că ar fi trebuință de a pune lumină în aceste învățături cari par contrazicătoare.

În paragraful al patrulea, autorii articolelor condamnă ceremoniile exterioare, al căror obiect este Euharistia în Biserica română; însă nu merg ei oare prea departe când par a insinua că prezența lui Isus Hristos în Euharistie nu e *statornică*? Biserica răsăriteană crede că în Euharistia păstrată pentru cei bolnavi, Isus Hristos este (de față), și nu e prezent în Euharistie numai în momentul împărtășirii. Abuzurile Bisericii române pot fi combătute altfel decât atacând învățătura ortodoxă.

Dacă am fi chemați să ne dăm părerea asupra reformei articolului al douăzecișcincilea, noi am propune această redactare:

Am lăsa paragraful prim.

Am modifica astfel pe celelalte trei:

„Există două taine, mai necesare decât celelalte și de care se face o mențiune mai specială în Evanghelie: Botezul și Euharistia.

„Celelalte cinci, adică Confirmația, Pocăința, Preoția (Hirotonia), Nunta și Maslul sunt rituri instituite în mod divin pentru mântuirea noastră, pe care le-au practicat apostolii și cari au fost întotdeauna întrebuințate în Biserică, pentru a ne *întări* în credință, a ieși din starea de păcat și a ne împăca cu Dumnezeu; a perpetua în Biserică preoția lui Isus Hristos; a binecuvânta căsătoria, a da celor bolnavi grația specială care le este necesară.

„Isus Hristos a instituit cele șapte taine cu uncul scop de a sfinți pe credincioși și Biserica sa. Ele se primesc totdeauna într'adevăr de aceia cărora li se administrează; însă cei cari sunt în dispoziții rele nu primesc roadele ei, și ei nu

le primesc decât pentru osânda lor, fiindcă profanează lucruri sfinte”.

Cât privește învățătura despre fiecare taină în particular, există atâtea deosebiri între Bisericele răsăriteană și anglicană, încât eu nu stau la îndoială să zic că în acestea stau cele mai mari piedeci pentru unire. Se găsesc desigur în *Cartea de Rugăciuni* bune elemente pentru unire; dar și câte obstacole se ridică din toate părțile! Mai ales aprofundând acest obiect înțelegem cât de mult a exercitat protestantismul o influență funestă asupra reformei anglicane.

ARTICOLUL XXVI

CĂ NEVREDNICIA SLUJITORILOR NU ÎMPIEDECĂ EFICACITATEA TAINELOR

„Cu toate că în Biserica văzută cei răi sunt totdeauna amestecați cu cei buni, și uneori cei răi au în ea principala autoritate în propoveduirea cuvântului și în administrarea tainelor; totuși, fiindcă ei nu lucrează deloc în numele lor propriu, ci în cel al lui Isus Hristos, din autoritatea lui și în puterea însărcinării sale, noi putem să ne folosim de slujba lor, atât în ceea ce privește ascultarea cuvântului lui Dumnezeu cât și în ceea ce privește împărtășirea cu tainele. Și răutatea lor nu nimicește deloc efectul instituției lui Isus Hristos, și nu micșorează deloc grația darurilor lui Dumnezeu, în aceia cari primesc cu credință și într'un mod cuviincios tainele cari li sunt administrate, care sunt producătoare de efect, din pricina instituirii și a făgăduinței lui Isus Hristos, cu toate că ele sunt administrate de cei răi.

„Cu toate acestea aparține la disciplina Bisericii să ia cunoștință de slujitorii năvăliți, și ei să fie acuzați de persoanele cari au cunoștință de crimele lor; și fiind găsiți vinovați, să fie înșfârșit depuși printr'o judecată dreaptă”.

ARTICOLUL XXVII

DESPRE BOTEZ

„Botezul nu este numai un semn al unei anumite mărturisiri, și o marcă de deosebire prin care creștinii sunt distinși de aceia cari nu sunt botezați; ci e și un semn de regenerare sau de

naștere din nou, prin care, ca printr'un instrument, aceia cari primesc cum se cuvine botezul sunt altoiți în Biserică; făgăduințele iertării păcatelor și ale adopțiunii noastre pentru a fi fii ai lui Dumnezeu prin Duhul-Sfânt, sunt iscălite și sigilate; credința este confirmată, și grația sporită, în puterea rugăciunilor pe care le adresăm lui Dumnezeu. Botezul pruncilor trebuie păstrat absolut în Biserică, ca foarte conform instituției lui Isus Hristos“.

Eu cred că Biserica răsăriteană n'ar face obiecțiuni grele împotriva acestor două articole. Ca și Biserica anglicană, ea crede că nevrednicia slujitorilor nu împiedecă eficacitatea tainelor, și că botezul are ca efect regenerarea noastră spirituală întru Isus Hristos. Dar în articol ar fi trebuit menționat păcatul original.

Cât privește modul de a administra botezul, Biserica anglicană prescrie *cufundarea*. Cu toate acestea cei mai mulți din preoții ei nu botează prin cufundare, ceea ce înseamnă a păcătui împotriva legilor propriiei lor Biserici care prescrie întrebuițarea ei. Articolul XXVII nu face pomenire de ea; însă slujba botezului suplinește (ceea ce lipsește în el), și nimic nu se opune ca să se considere întreita cufundare ca modul cel mai conform cu legile Bisericii anglicane asupra administrării botezului. În această privință ea este mai apropiată decât celelalte Biserici apusene, de Biserica răsăriteană.

Am voi ca să stea tot așa cu privire la articolul XXVIII; dar din nenorocire, în acest articol ea mărturisește erori așa de grele încât am voi să-l vedem dispărând cu totul, ia-l:

ARTICOLUL XXVIII DESPRE CINA DOMNULUI

„Cina Domnului nu este numai un semn al iubirii pe care creștinii sunt datori s'o aibă între ei unii pentru alții, ci mai curând o taină a răscumpărării noastre prin moartea lui Isus Hristos; în așa chip că, pentru aceia cari o primesc cu cuviință, cu vrednicie și cu credință, pâinea pe care o frângem este o împărtășire cu trupul lui Hristos; și paharul binecuvântării este tot așa o împărtășire cu sângele lui Hristos.

„Prefacerea (sau schimbarea substanței pâinii și vinului) în cină n'ar putea fi dovedită din Sfânta Scriptură; însă ea e contrară cuvintelor formale ale Scripturii, ea răstoarnă natura unei taine și dă prilej la multe superstiții.

„Trupul lui Hristos se dă, se ia și se mănâncă în cină numai într'un mod ceresc și spiritual. Și mijlocul prin care trupul lui Hristos e primit și mâncat în cină, este credința.

Nu din porunca lui Isus Hristos e cina Domnului păstrată, dusă în procesiune, ridicată și adorată“.

Primul paragraf din acest articol poate fi înțeles așa fel încât Biserica catolică răsăriteană ar putea să-l primească ca ortodox, dar al doilea e în opoziție formală cu învățătura ei. Ea n'a consacrat printr'o definiție, ca și Biserica romană în sinodul din Trident, *cuvântul transsubstanțiațiune*; dar e sigur că ea admite *lucrul*, adică că ea crede că substanța pâinei și cea a vinului sunt înlocuite după sfințire, prin cele ale trupului și sângelui lui Isus Hristos.

Redactorii celor treizecișinouă de articole afirmă că această învățătură este mai curând *contrară* decât *conformă* Sfintei Scripturi; ei n'au dovedit aceasta, și toate Bisericile afară de cea anglicană și de societățile protestante, afirmă că Scriptura nu poate fi interpretată sănătos decât prin credința în prefacerea materiei.

Este cu totul evident că Isus Hristos, după ce a binecuvântat pâinea și vinul zise: „Acesta este trupul meu; acesta este sângele meu“. El n'a zis aceasta *pâne* este semnul sau figura trupului meu; acest vin este semnul sau figura sângelui meu. El s'a servit de expresiunea generală *acesta*, pentru a arăta *obiectul*, și a afirmat că ceea ce era pâne *este* trupul său; că ceea ce era vin *este* sângele său. Învățătura prefacerii materiei este așadar *singura* care e conformă cu Sfânta Scriptură. Autorii articolului adaugă că aceasta învățătură *răstoarnă natura unei taine*. Eu nu văd în ce mod, într'adevăr, aparința pâinii și a vinului care subsistă, formează *semnul văzut* care este din esența ritului sacru sau tainei. Cât privește superstițiile la cari ar fi dat prilej învățătura schimbării substanței, există ele într'adevăr? Nu știm. Dacă există, s'ar putea înlătura, însă fără a vătăma o credință dumnezeiască confirmată de mărturia tuturor Bisericilor creștine până în secolul al șasesprezecelea.

Paragraful al treilea e cu totul calvinist. La ce servește a nu recunoaște aceasta? Calvin încă zicea, că omul se împărtășește cu trupul și sângele lui Isus Hristos *prin credință, într'un mod ceresc și spiritual*, și fiecare admite că el respingea orice realitate a trupului și a sângelui lui Isus Hristos în Euharistie. Cuvintele: trup și sânge, nu erau, în cugetarea lui, decât expresii metaforice pentru a însemna că Isus Hristos se împărtășia sufletului, după cum Duhul Sfânt se împărtășește prin grație. Există ceva *real* în această împărtășire; admitea și cuvintele *real, adevărat* și altele analoge, însă respingea pe cel

de împărtășire *substanțială* cu trupul și cu sângele. Biserica anglicană admite de asemenea că împărtășirea este *reală, adevărată*, dar ea nu crede mai mult decât Calvin într'o împărtășire *substanțială*. Eu știu că anglicani foarte onorabili au susținut o teză contrară întemeindu-se pe *Cartea de Rugăciuni*. Eu nu pot fi de părerea lor, cu toată dorința pe care o am de a afla în Biserica puncte de apropiere cu ortodoxia. Eu știu că un mare număr de expresii sunt în ele însași foarte ortodoxe, cu toate-că le poate cineva interpreta și într'un mod calvinist; dar se găsește, în *Cartea de Rugăciuni* chiar, o notă nenorocită care termină rânduiala împărtășirii și în care se zice pozitiv că trupul și sângele lui Isus Hristos *sunt în cer și nu pe pământ și că ele nu pot fi în mai multe locuri deodată*. Dacă este așa, nu pot mai multe persoane să se împărtășească în mod *substanțial* cu trupul și cu sângele lui Isus Hristos în acelaș moment și în locuri diferite; așa dar cuminecarea nu poate fi o împărtășire *reală* cu trupul și sângele, căci realitatea trupului și a sângelui nu poate fi decât acolo unde se află substanța acestui trup și a acestui sânge; într'adevăr, substanța este condiția *sine quod non* a realității unui obiect.

Dacă Biserica anglicană crede în realitate, ea trebuie să admită cuvântul de împărtășire *substanțială*; dacă ea crede că, în Euharistie, substanța trupului și cea a sângelui există, ea e datoră să recunoască că cea a pâinii și cea a vinului nu mai există, fiindcă nu pot exista *două substanțe* în acelaș obiect; dacă ea n'a avut de scop decât să se împotrivească unei anumite *materialități*, ea trebuie să recunoască că trupul și sângele lui Isus Hristos având însușiri quasi-spirituale și bine descrise de sfântul Pavel, vorbind despre trupurile înviațe din morți, nu se poate judeca în privința lor ca și în privința trupurilor noastre materiale, și că împărtășirea *substanțială* este posibilă și sigură în mai multe locuri deodată.

Noi admitem bucuros că se găsesc elemente de ortodoxie în *Cartea de Rugăciuni*, însă trebuie să recunoaștem că se află în ea și elemente de calvinism, și că datorită Bisericii anglicane ar fi să fixeze în mod lămurit credința ei servindu-se de expresii cari să nu dea pricină la mai multe înțeleșuri.

Paragraful al patrulea este foarte defectuos. Fără îndoială, Evanghelia nu cuprinde porunci despre modul de a trata Euharistia. Dar îndată ce se crede că Isus Hristos rezidă în ea *substanțial*, nu este oare necesar ca El să fie adorat ca și în cer și când era pe pământ într'un mod văzut? Permanența lui Isus Hristos în Euharistie este consecința necesară a credinței în prezența sa *substanțială*; și al patrulea paragraf al articolului nu cuprinde decât consecințe ale învățăturii calviniste.

ARTICOLUL XXIX

CĂ CEI RĂI NU MĂNÂNCĂ TRUPUL LUI ISUS HRISTOS, PRIMIND CINA DOMNULUI

„Cei răi și aceia cari sunt destituiți dintr'o credință vie, deși ei strâng trupește și în mod văzut cu dinții lor Taina Trupului și a sângelui lui Isus Hristos, cum zice sfântul *Augustin*, nu sunt totuși în nici un chip participanți la Isus Hristos; ci mai curând mănâncă și beau spre osânda lor semnul sau taina unui lucru așa de mare”.

În acest articol, cuvintele *semn* și *taină* sunt luate în înțelesul de simplă *reprezentare*. Afirmând că cel rău și omul fără credință nu participă la trupul și sângele lui Isus Hristos în împărtășire, se desvoltă învățătura calvinistă din articolul premergător. Redactorii articolelor s'au depărtat de Sfânta Scriptură. Sfântul Pavel învață pozitiv că cei răi se împărtășesc *cu trupul* și *cu sângele* lui Isus Hristos, dar spre a lor osândă. Apostolul nu s'a servit de cuvântul *semn* ca și autorii articolului. Biserica anglicană ar avea datoria să modifice acest articol conformându-se textului sfântului Pavel: „Oricare va mânca pâinea aceasta și va bea paharul Domnului *cu nevrednicie*, vinovat va fi trupului și sângelui Domnului. Ci să se ispitească omul pe sine, și așa din pâine să mănânce și din pahar să bea. Celce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată lui-și mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului”. (I Corinteni, XI, 27 și urm.). Un asemenea text precedat de instituire, înțeles în sensul riguros al termenilor, cum este în acest loc din epistolele sfântului Pavel, e prea pozitiv decât ca să poată cineva conștințios să nu vadă în Euharistie decât *un semn*, și în cuminecare nevrednică decât neîmpărtășirea mistică cu trupul și cu sângele lui Isus Hristos.

ARTICOLUL XXX

DESPRE CELE DOUĂ CHIPURI

„Paharul Domnului nu trebuie să fie refuzat persoanelor laice; căci prin instituirea și din porunca lui Isus Hristos, cele două părți ale Tainei Domnului trebuiesc administrate tuturor creștinilor deopotrivă”.

Biserica catolică răsăriteană consideră ca din instituire divină împărtășirea sub amândouă chipurile de toți credincioșii ca și de preoți. Eu cred că articolul al treizecelea ar fi considerat de ea ca ortodox.

ARTICOLUL XXXI

DESPRE UNICA JERTFĂ A LUI ISUS HRISTOS, CARE S'A
SĂVÂRȘIT PE CRUCE

„Jertfa lui Isus Hristos, odată săvârșită, este Răscumpărarea, jertfa de împăcare și satisfacerea desăvârșită pentru toate păcatele întregii lumi, atât pentru păcatul strămoșesc, cât și pentru păcatele actuale; și nu există altă satisfacere pentru păcat decât aceasta singură. Iată pentruce sacrificiile Liturgiei, la care se zicea îndecomun că Preotul oferia pe Isus Hristos pentru cei vii și pentru cei morți, spre a le dobândi iertarea de suferință și de greșală, erau fabule defăimătoare și amăgiri primejdioase”.

Aceste din urmă cuvinte sunt puțin cuviincioase; ele sunt mai mult foarte false, dacă pleacă cineva dela noțiunea ortodoxă a *jertfei euharistice*. Nimeni nu tăgăduiește că jertfa lui Isus Hristos, săvârșită odată pe Calvar, este unicul izvor al răscumpărării noastre și al sfințirii noastre; dar Isus Hristos n'a poruncit oare să facem pomenire de acest sacrificiu binecuvântând, la exemplul Lui, pâinea și vinul, și participând, prin elementele sfințite, la trupul său și la sângele său? Euharistia, fiind *amintirea* jertfei de pe Calvar, nu se deosebește de ea; este aceeași jertfă care se perpetuează. Ea n'ar fi decât *un semn*, dacă trupul și sângele lui Isus Hristos n'ar fi *reale* în taină; îndată ce ele sunt *reale*, *jertfa e reală*, și ea nu se deosebește decât prin modul cu care ea este adusă, de jertfa de pe Calvar. Cât privește fondul, ea este aceeași perpetuându-se. Această noțiune despre *unica jertfă* perpetuându-se în Biserică, este primită de Biserica romană precum și de Biserica ortodoxă. Imi vine să cred că redactorii articolelor n'au avut în vedere decât să condamne anumite abuzuri ale papismului, cu privire la misse; însă eu mărturisesc că apropiind articolul al treizecișuilea de al douăzecișioptulea și al douăzecișinouălea, în care realitatea trupului și a sângelui lui Isus Hristos în Euharistie este negată, eu înclin mai curând a crede că au voit să nege fără înconjur sacrificiul euharistic.

Eu cred că Biserica ortodoxă ar primi fără greutate întâia parte a articolului privitoare la singurul sacrificiu răscumpărător; dar, pentru partea a doua, ea ar voi o redactare în care s'ar primi învățătura despre această unică jertfă perpetuându-se în Biserică sub aparința pâinei și a vinului în liturghie sau missă.

ARTICOLUL XXXII

DESPRE CĂSĂTORIA PREOȚILOR

„Nu se prescrie de loc, de Legea lui Dumnezeu, nici episcopilor, nici preoților, nici diaconilor, de a face făgăduință de celibat, nici de a se lipsi de căsătorie; iată pentru ce le este permis tuturor, ca și tuturor celorlalți creștini, de a se căsători după placul lor, dupăcum vor socoti ei însuși că este mai potrivit pentru pietate“.

Biserica ortodoxă urmează o disciplină deosebită. Ea vrea ca episcopii să fie celibatari; ea privește ca o regulă riguroasă ca preoții să se căsătorească înainte de a primi hirotonisirea; ea consideră căsătoria încheiată după primirea preoției ca o renunțare la sacerdoțiu.

Ce ar decide ea cu privire la disciplina Bisericii anglicane? I-ar recunoaște oare dreptul de a o urma în toate punctele? Ea singură ar putea s'o spună, și noi ne vom păzi să anticipăm lucruri prea îndrăznețe. Un fapt sigur e că, după Sfânta Scriptură, preotul nu trebuie să fi fost bărbatul decât al *unei singure femei*, și că *bigamii* au fost întotdeauna excluși dela preoție în Biserica primitivă. Se poate așadar crede că, cel puțin asupra acestui punct, Biserica catolică răsăriteană n'ar ceda; căci nu e vorba aci de o lege disciplinară ordinară, ci de o *lege apostolică*.

ARTICOLUL XXXIII

SE CADE A EVITA PERSOANELE EXCOMUNICATE

„Persoana care, prin denunțarea publică a Bisericii, este conform legii scoasă afară din trupul Bisericii și excomunicată, trebuie ținută de toată mulțimea credincioșilor ca un păgân și un vameș, până ce s'a împăcat în public prin pocăință, și e primită în Biserică de un judecător care are autoritate“.

Această disciplină este în vigoare în Biserica catolică răsăriteană.

Noi nu credem așadar că acest articol poate da prilej la dificultăți.

ARTICOLUL XXXIV

DESPRE TRADIȚIILE BISERICII

„Nu e deloc necesar ca Tradițiile și Ceremoniile să fie în toate locurile aceleași, sau cu totul asemănătoare; căci ele

au fost diferite de când lumea, și pot fi schimbate după diversitatea țărilor, a timpurilor și a moravurilor oamenilor, numai să nu se rânduiească împotriva cuvântului lui Dumnezeu. Oricine, din proprie judecată, de bunăvoie și cu precauție, violează publice tradițiile și ceremoniile Bisericii, care nu sunt contrare cuvântului lui Dumnezeu, și care sunt așezate și aprobate de autoritatea publică, se cade să fie muștrat publice (pentru ca ceilalți să se teamă să facă asemenea lucruri), ca o persoană care violează ordinea publică a Bisericii, care jignește autoritatea magistratului și care rănește conștiința fraților infirmi.

„Orice Biserică particulară sau națională are autoritatea să așeze, să schimbe și să părăsească ceremoniile sau rânduielile Bisericii, cari n’au fost întemeiate de autoritatea oamenilor, numai să se facă toate lucrurile spre întărirea morală”.

Eu cred că Biserica catolică răsăriteană ar face oarecare greutate cu privire la al doilea paragraf din acest articol. Trebuie într’adevăr a face deosebire între legile aduse de *Biserica întreagă* și pentru *toată Biserica* și legile particulare. Cele dintâi nu pot fi, cu siguranță, modificate sau desființate decât de aceeași autoritate care le-a înființat. Așadar nici o Biserică particulară nu poate desființa ceea ce Biserica întreagă a decis într’un sinod ecumenic. Numai un alt sinod ecumenic ar putea autoriza o Biserică particulară a se dispensa de cutare sau cutare lege generală.

ARTICOLUL XXXV

DESPRE OMILII

„A doua Carte de Omilii, ale căror titluri le-am pus după acest articol, cuprinde o învățătură evlavioasă și salutară, și care este necesară pentru aceste timpuri de acum, cum face Prima Carte de Omilii, care fu publicată de pe timpul lui *Eduard VI*: iață pentru ce noi găsim potrivit ca ele să fie citite în Biserici de slujitori, cu îngrijire și deslușit, pentru ca ele să fie înțelese de popor.

NUMELE OMILIILOR

1. *Despre întrebuintarea ce trebuie să se facă de Biserică.*
2. *Impotriva pericolului idolatriei.*
3. *Despre repararea bisericilor, și grija ce trebuie a avea de a le ține curate.*

4. *Despre faptele bune : în prima linie, despre Post.*
5. *Contra lăcomiei și contra beției.*
6. *Contra luxului hainelor.*
7. *Despre Rugăciune.*
8. *Despre locul și timpul Rugăciunii.*
9. *Că Rugăciunile publice trebuie a se face, și că Tai-
nele trebuiesc administrate într'o limbă înțeleasă.*
10. *Despre Stima și despre Respectul ce trebuie să aibă
omul față de Cuvântul lui Dumnezeu.*
11. *Despre Milostenie.*
12. *Despre Nașterea lui Isus Hristos.*
13. *Despre Patima lui Isus Hristos.*
14. *Despre Învierea lui Isus Hristos.*
15. *Despre modul împărtășirii cu vrednicie cu Taina Tru-
pului și a Sângelui lui Isus Hristos.*
16. *Despre Darurile Duhului Sfânt.*
17. *Pentru zilele Rugăciunilor asupra recoltelor.*
18. *Despre starea Căsătoriei.*
19. *Despre Căință.*
20. *Contra trândăviei.*
21. *Contra Răsvărit**.

Biserica anglicană are desigur dreptul să indice instrucții clerului. Dar, dacă articolele ar fi modificate într'un înțeles ortodox în vederea unirii, omiliile sale ar trebui supuse la modificări analoge.

ARTICOLUL XXXVI

DESPRE SFÎNȚIREA EPISCOPIILOR ȘI DESPRE HIROTONIREA PREOȚILOR

„Cartea sfințirii arhiepiscopilor și a episcopilor, și a hirotonirii preoților și a diaconilor, publicată pe timpul lui Eduard VI, și confirmată în același timp de autoritatea Parlamentului, cuprinde toate lucrurile necesare pentru aceasta sfințire și pentru aceasta hirotonire ; și nu există nimic în această carte nici ce ar fi superstițios, nici ce ar fi nereligios. Iată pentruce toți aceia cari au fost sfințiți și cari au primit hirotonia după rânduelile și ceremoniile din această carte, din anul al doilea al zisului rege Eduard până acum, sau cari vor fi sfințiți și cari vor primi hirotonia după însași aceste rândueli și ceremonii, noi

declarăm că sunt toți sfințiți și toți hirotoniți cum se cuvine legitim și după rânduială”.

Noi credem că cartea despre care e vorba cuprinde ceea ce e necesar pentru hirotonire. Dar ar rămânea de cercetat *faptul* hirotonirii primilor episcopi pentru a întemeia legitimitatea hirotoniilor anglicane. Nu voim să ridicăm îndoieli asupra acestui punct; dar înțelegem foarte bine că Biserica anglicană, în cazul când ar voi să se unească cu cea de Răsărit, ar trebui, din pricina antecedențelor ei protestante, și din pricina mai multor dintre reformatorii săi cari au fost protestanți, să dovedească că ea a păstrat adevărata credință despre ierarhie și despre legitimitatea hirotoniilor. Ea ar trebui să facă aceasta cu atât mai mult cu cât s'a făcut suspectă scoțând afară hirotonia din numărul tainelor propriu zise.

Aceasta chestiune este una dintre cele mai grele, și eu știu că comitetul care se ocupă de unirea Bisericii anglicane cu Biserica de Răsărit se ocupă mult de ea.

ARTICOLUL XXXVII

DESPRE MAGISTRAȚII CIVILI

„Regina are autoritatea suverană în acest regat al Angliei, și în celelalte state ale sale, și ei îi aparține suverana cărmuire a tuturor staturilor din acest regat, fie bisericești, fie mirenești, în tot felul de cauze, și ea nu este și nici nu trebuie să fie supusă nici unei jurisdicțiuni străine.

„Când noi atribuim maiestății regale autoritatea suverană, de ceea ce noi știm că există unele persoane bârfitoare, cari se simt ofensate, noi nu dăm domnitorilor noștri administrarea nici a cuvântului lui Dumnezeu, nici a tainelor, dupăcum poruncile publicate de curând de regina noastră Elisabeta o dovedesc foarte hotărât; noi le dăm numai prerogativa, pe care vedem că Dumnezeu însuși le-a dat-o totdeauna tuturor domnitorilor cucernici în sfintele Scripturi, anume, de a cărmui toate statele și toate stările de persoane, cu a căror însărcinare i-a încredințat Dumnezeu, fie bisericești, fie laice, și de a reprima cu sabia politică persoanele nesupuse și încăpăținate, și pe făcătorii de rele.

„Episcopul din Roma n'are deloc jurisdicție în acest regat al Angliei,

„Legile regatului pot pedepsi cu moarte pe creștinii, pentru ofense grave și odioase.

„E permis creștinilor să poarte armele, și de a servi în războiu, din porunca magistratului“.

După acest articol, e clar că suveranul, în ochii Bisericii anglicane, nu este *capul Bisericii* din punct de vedere spiritual, ci numai din punct de vedere temporal, în acest sens că, în calitate de cetățeni, eclesiastici îi sunt supuși ca și ceilalți membri ai statului.

Sub acest raport, noi nu credem că Biserica Răsăriteană desaproabă Biserica anglicană; căci ea n'a aspirat niciodată să formeze un Stat în Stat. Biserica romană are această pretenție, fiindcă ea are un cap care vrea s'o guverneze pretutindeni pe unde se află ea, în toate Statele, și la nevoie, în sens contrar politicii guvernelor. Biserica răsăriteană nu are cap omenesc; ea a păstrat ierarhiei sale caracterul de autoritate *sinodală* și curat spirituală. Ea recunoaște așadar că toate Bisericile naționale, în existența lor exterioară, trebuie să se supună domniilor în tot ceea ce privește puterea temporală.

Cât privește supremația Romei, Biserica catolică răsăriteană a respins-o din momentul în care ea a voit să se impună, și ea i s'a împotrivit statornic cu o energie care poate servi de exemplu Bisericii anglicane înșasi. Ele sunt așadar în desăvârșită armonie asupra învățăturii cuprinse în articolul al treizecișaptelea.

ARTICOLUL XXXVIII

CĂ BUNURILE CREȘTINILOR NU SUNT COMUNE

„Creștinii nu posed avuțiile lor și bunurile lor în comun, cu privire la dreptul și titlul ce au la ele, dupăcum anumiți anabapțiști îndrăznesc a o susține pe nedrept. Cu toate acestea, fiecare e obligat să facă cu dărnice milostente săracilor din lucrurile ce are, după puterea sa“.

Biserica catolică răsăriteană învață asupra acestui subiect aceeași învățătură ca Biserica anglicană. Ea nu interpretează regulile iubirii în sensul comunismului și contrar dreptului de proprietate. Proprietatea, în ochii ei, este legitimă; dar ea îndeamnă pe credincioși să facă de ea o bună întrebuințare, așa ca cei săraci să fie ajutați în mizeria lor, ca niște frați față de cari aceia cari au averi au de împlinit datorii de conștiință.

ARTICOLUL XXXIX

DESPRE JURĂMÂNTUL UNUI CREȘTIN

„Deoarece noi mărturisim că jurămintele zadarnice și temerare sunt oprite creștinilor de Domnul nostru Isus Hristos, și de Iacob apostolul său, noi socotim asemenea că religiunea creștină nu oprește de a jura, când magistratul o cere, într-o cauză de credință și de iubire, numai să se facă aceasta, dupăcum învață profetul, cu dreptate, cu judecată și întru adevăr”.

Jurămintele pot fi și trebuiesc uneori făcute; aceasta e o învățătură asupra căreia cele două Biserici răsăriteană și anglicană sunt în desăvârșit acord. Se înțelege dela sine că și una și alta înlătură cu indignare învățătura iezuitică a restricțiilor mentale, învățătură născocită pentru a da puțința de a face jurăminte false.

Iată-ne ajunși la sfârșitul comentariului pe care îl începusem asupra celor treizecișinouă de articole. Noi am constatat, cu o egală bună credință, deosebiri și potrivirile. Noi credem că am scris cu o deplină imparțialitate, fără spirit de partidă, și din curată iubire față de adevăr. Dacă ne-a găsit cineva greșind, s'o spună, și noi suntem gata să dăm dreptate tuturor observărilor cari ni se vor părea juste.

Consecințele acestei lucrări sunt, că, asupra mai multor puncte, și mai ales asupra tainelor, în general, și asupra Euharistiei în particular, Biserica anglicană va trebui să-și modifice articolele sale, dacă voește serios să se unească cu Biserica catolică răsăriteană.

Poate ea oare ?

Eu cred că da, și motivul meu este acesta : că cele treizecișinouă de articole n'au fost redactate decât cu titlu provizor și ca protestare vremelnică contra erorilor și abuzurilor Bisericii romane. Dogmele de credință, pentru Biserica anglicană, sunt cuprinse în cele trei simboale, *apostolic, din Nicea și atanasian*. Cele treizecișinouă de articole nu sunt decât un comentariu al simboalelor, și s'a avut în ele ca scop principal de a protesta contra erorilor profesate de Biserica romană, contrar acestor simboale și Sfintei Scripturi.

Această protestare n'a depășit ea oare marginile ?

Eu cred că da, și atribui această exagerare împrejurărilor, în cari au fost compuse articolele; însă trebuie să recunoaștem că redactorii nu s'au dat ca autoritate infalibilă; ei au zis ceea ce li s'a părut adevărat. Opera lor este o operă ome-

mească, ea este prin urmare nedeplină și care poate fi perfecționată. Autoritățile Bisericii anglicane au astăzi aceleași drepturi pe cari le posedau cele din epoca în care fură întocmite cele treizecișinouă de articole. Se pot aşadar modifica aceste articole, dacă le găseşte cineva defectuoase.

Care regulă să se urmeze în această modificare? Eu cred că, pentru binele Bisericii anglicane, ea e datoră să se apropie cât mai mult posibil de Biserica catolică răsăriteană, chiar și în chestiunile de disciplină.

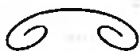
În felul acesta, ea va fi tot așa de depărtată de erorile papismului ca și de sistemele protestante.

Credința Bisericii catolice răsăritene a rămas curată și fără schimbare; acesta e un punct care îmi pare dovedit. Morala ei este fără îndoială morală creștină, constituția ei e cea care se observă în istorie dela originea Bisericii. Disciplina ei e conformă canoanelor din sinoadele primitive, care formează încă codicele ei de legi. Din cauza adânciei sale antichități și a imobilității sale, începând din primele secole, e evident că toate Bisericile cari voesc să se reformeze după tipul primitiv, nu pot face un lucru mai bun decât să se conformeze celui pe care li-l oferă Biserica de Răsărit. Lucrând în chipul acesta, ele vor păstra tot ce se află bun la ele, și vor părăsi erorile pe care le-au pus în locul erorilor Romei.

Mă mărginesc să fac observarea că eu nu propun Bisericii anglicane să se supună celei de Răsărit; aceasta din urmă nu cere supunerea nici unei Biserici. Eu propun aşadar Bisericii anglicane numai să atribue cea mai înaltă însemnătate mărturiei Bisericii celei mai vechi și celei mai venerabile, în opera de reforme pe care trebuie să o îndeplinească. Dacă Calvin, Bucer și Petru Martirul au fost ascultați la sfârșitul domniei lui Eduard VI și sub Elisabeta, se poate bucură asculta o Biserică, care se prezintă cu învățătura ei seculară și cu dumnezeiasca ei constituție.

După un scriitor englez

I. BELEUȚĂ

ANTISEMITISM BIBLIC

Jumătatea Sfintei Scripturi care conține istoria revelației divine dinaintea de Hristos, ne învață că antisemitismul aproape se confundă cu originile poporului evreu. În capitolul I din cartea Eșirii se află întâia însemnare scrisă privitor la un antisemitism politic. Impins de un patriotism local, faraonul Ramses II „pune ispravnici ca să-i asuprească”. Deși în ochii națiunii majoritare evreii se socoteau drumeți cari intrau și ieșiau fără a aduce servicii reale țării, totuși îi răbdaseră vreme îndelungată pe plaiurile binecuvântate din pământul lui Mișraim. Spre a preveni doar pericolul înmulțirii „Eghiptenii au adus copiii lui Israil la o aspră robie, iar pentru a nu provoca revoltă, faraonul îi lucrează în discreție, dar progresiv. Li angajează mai întâi la muncă cu cari n’au fost obișnuiți, sfârșind apoi cu decretul care privește pe toți copiii de sex masculin: „Să aruncați în râu pe orice băiat care se va naște”. Urmarea se știe. Evreii părăsesc în corpore Egiptul.

Unii bazându-se pe informațiile cărții Estir caută geneza antisemitismului în epoca monarhului persan Xerxe II. Prim-ministrul acestuia, Aman, a fost ce-i drept un antisemit declarat, dar progromul organizat de el dovedește că Evreii vor fi trebuit să alimenteze antagonismul multora până a provoca antisemitismul de nuanță persană. De multe ori Israil a înțeles prin aproapele numai pe cel de un trup și sânge. El nu s’a ridicat întotdeauna la înălțimea morală impusă de alianța cu Dumnezeu. Niciodată nu și-a strâns toate energiile necesare făuririi idealului pe care-l reprezenta în lume. De aceea privitor la legământul încheiat pe înălțimile muntelui Sinai, Dumnezeu trebuie să facă mărturisirea adevărată: „Aceia n’au rămas întru așezământul Meu”. Partea mare a refuzat revelația al cărei purtător în lume trebuia să fie. Frica de Dumnezeu și dragostea copilului față de Tată nu prezintă nici un elan de însuflețire; Dumnezeu e un dușman ereditar al poporului, căci cu toată predicarea monoteismului pur, cei mai mulți stăruiesc cu încăpăținare în

politeismul blestemat. În atitudinile lor practice — principal și accesoriu, dumnezeesc și omenesc, aveau aceleași considerente. Astfel *Isaia* (22, 13) identifică grupuri de evrei materialişti cari strigau: „să mâncăm și să bem căci mâine și așa vom muri”; iar pe vremea lui *David*, acest poet special al lui Dumnezeu, găsim mulți neputincioși spirituali. Sunt nebunii cari ziceau: „Nu există Dumnezeu”. În sinceritatea și îndrăzneala lor profeții, cei cu răspundere în fața lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, pe acest neam îl asevăanară uneori necuvântătoarelor, cari deși se mișcă în sfera celor sensuale, totuși își manifestă individualitatea prin aceea că-l pricep, îl înțeleg și-l slujesc pe slăpân.

Boul își cunoaște slăpânul,
Măgarul teslea slăpânului,
Israel nu mă cunoaște
Poporul Meu nu mă înțeleg.

Acești copii sunt familiarizați cu ce nu-i permis, îndreptând astfel întocmai spusele:

„Neam păcătos,
Popor plin de fărădelege,
Sămânță rea,
Copii stricați,
Capul le este strical,
Inima suferă grozav”.

Clasa conducătoare nu mai are simțul responsabilității, cei cari ar avea o puternică influență asupra generației evoluează c'o vădită slăbiciune către absurd, ca al Gomorii și Sodomii de odinioară. Moralitatea, dreptatea și ordinea le e o dificultate socială: „mâinile le sunt pline de sânge, sunt răsvrățitori și tovarăși hoșilor, iau mită, umblă după daruri, orfanului nu fac dreptate și pricina văduvei nu ajunge până la ei”. Cum pot învârtesc mai repede câştiguri admirabile. Uriciosul comerț, cu vinul falsificat și băutura gălăgioasă, cade ca o grindină arzătoare pe condelul purtător de Duh al profețiilor. Cine este orbul și surdul care formează principalul obiect al capitolului 42 din *Isaia*? Până și natura oftează, iar necuvântătoarele se înfricoșează la desamăgire din cauză că nu mai există adevăr, nu există îndurare, nu există cunoștință de Dumnezeu în țară, fiecare jură strâmb și minte, ucide, fură și

desfrânează, de aceea *îara* este în mare doliu și lăncezesc toate câte sunt într'ânsa, fiarele câmpului și paserile ceriului cât și peștii mării dispar (Osea, IV 1—3). Pentru aceleași considerente iată că mobilizează Duhul sfânt și pe *Amos*, care arde puternic de dorul de a-și vedea neamul învîtat din moartea păcatelor: „Auziți acestea, voi cari mâncați pe cel lipsit și prăpădiți pe cei nenorociți! Voi cari ziceți: „cînd va trece luna nouă ca să vindem grăul și sabatul ca să deschidem grănarele, să micșorăm măsura, să mărim greutatea și să strîmbăm cumpăna ca să înșelăm“! — Mânia profetului se descarcă, pentru că grijile vremelnice sunt prilej de pierdere din vedere a griei de suflet, și pentru că în adevăr spiritul se desprinde de legăturile corporale numai cînd timp se mișcă în sfera scopurilor subordonate virtuților cari stau la temelie întregei speculații biblice.

O prezentare exactă a poporului găsim și în reflexele strălucitoare ale profetului Ieremia.

Condamnările sale energice, redade într'un stil cît se poate de înflorit, le-ași rezuma cred că fidel prin versurile 26, 27, 28 din cap. V: „În poporul meu sunt oameni răi; ei pîndesc ca păsărarul care întinde lațuri, întind curse și prind oameni; cum se umple o colivie de pasări așa se umple casele lor prin vicleșug; așa ajung ei puternici și bogați. Se îngrașe, lucesc de grăsime; întrec orice măsură în rău, nu apără pricina orfanului, ca să le meargă bine, nu fac dreptate celor lipsiți“...

Ieremia nu este un impresionist, dar faptele alor săi sunt mult prea banale decît ca profetul să poată păstra tăcere; deaceia Plîngerile lui descriu fără înconjur îndrăsnețul canibalism al mamelor, cari își fierbeau copiii proprii pentru a-i avea apoi ca hrană.

Nici un reformator iubitor de plinirea misiunii n'a blamat cu'n așa strigăt de alarmă îndepărtarea de Dumnezeu, cum fac îndrăsneții profeți. Insuflețiți pentru cauza lui Iahve, ei descopăr toată superficialitatea și vestesc că omul nu poate călca în picioare rînduiala lui Dumnezeu fără a-și lua „pentru faptă răsplată, năpastă pentru năpastă“. N'a fost un act de violență împejurarea că Natan vestejește fără căutare la față, accidentul moral al majestății sale regelui David, înțeleptul om de stat și divin cîntăreț, care chinuit de furioase remușcări alcătuește apoi minunatul Psalm: „Iartă-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta“...

Aș putea menționa o mulțime de cazuri semnalate de profeți, cari justifică susceptibilitatea lor și confirmă spusele că scrierile profeților sunt în cadrul Sfintei Scripturi întâia dovadă despre un antisemitism dialectic.

În perioada Noului Testament în locul lui Israil, care nu mai corespunde chemării, se alege un popor nou, poporul creștin, cărui se pune înainte obligația de a câștiga aderenți pentru Hristos și de a ține veșnic trează conștiința sufletelor încreștinate.

În Apocalipsă (20, 6) și în I Petru II, 9 „neam ales” sunt numiți creștinii — „poporul cel sfânt”. Numirile sunt luate din Exod, iar prin întrebuițarea lor apostolii voiau să confirme, că toate privilegiile poporului biblic au fost transmise creștinilor. Creștinismul nu se consideră pe sine ca o religie nouă. Cu atât mai puțin ca o reformă a iudaismului, ci ca o realizare a acestora, pe cari prin profeție, religia Vechiului Testament le conștientiza în mod virtual. Faptul că biserica creștină vede în Vechiul Testament prima parte a cărții sale sfinte, justifică această concepție. Dacă creștinismul a ajuns destul de repede în conflict cu iudaismul, nu dela creștini a venit inițiativa rupturii. Iudeii sunt aceia cari au desavuat și respins.¹ Abia în lumina acestui adevăr înțelegem discordanța produsă între sfântul Ștefan, martirul ucis cu pietri, și între „cei tari în cerbie și nețăiași împrejur la inimă și la urechi, ci pururea împotriva Duhului Sfânt ca și părinții lor”. Indignat de orbirea ideologică a conaționalilor — cari își reduc rostul vieții la tot ce e pământesc și anume de a trăi în această lume cât mai comod, a face tot ceea ce mulțumește simțurile și sensualitatea, de-a cultiva milostenia numai când știe că trage vre-un profit, Ioan Botezătorul pune în vedere că trebuiesc aruncată la o parte ipocrizia cu care nu poți înșela nici pe Dumnezeu nici pe oameni și după care parecă s’ar merge spre cer mărturisindu-se deschis: „Eu trăiesc în această lume, cu această lume și pentru această lume; dar aș vrea, fie din prevedere, fie din lașitate, să-mi rezerv măcar o ușă pe din dos, pentru cazul când Biblia și religia, judecata din urmă și eternitatea, tot ar fi ceva” (Betex). Unii ca aceștea oferindu-se spre botezare, Ion își arată împotrivirea. El cunoștea din vorbele și faptele lor deaceia le zicea „pui de viperă”; voi păstrați în voi germenii peștii voastre căci

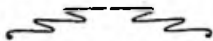
¹ Revue d'histoire et philosophie rel. 1927 p. 154.

„toț pomul care nu face rod bun se lae și se aruncă în foc”. La ce v’ar folosi așanumitul botez, când prăbușirea tristă — plata păcatului — nu va întârzia: „Săcurea zace deja la rădăcina arborilor”.

Hristos a apărât circumspect adevărurile dumnezeiești în fața Evreilor. Pentru a-și apropia sufletele lor s’a ferit la început de a-i lovi prea des. Nepriceperii, pe care au dovedit-o majoritatea dintre ei, li s’a răspuns cu aceeaș fineșă morală, dar aceia neînțelegând a manifesta simpatie față de învățătura mântuitoare, *Hristos* îi alungă cu desconsiderarea cu care-i reped mai târziu apostolii Ioan și Pavel. Să se citească numai cu atenție capitolul 23 dela Matei și se va vedea atitudinea lui *Hristos* față de neamul acela „rău și desfrânat”, de care se desparte cu ocară: „să vie asupra voastră pedeapsa pentru sângele nevinovat ce s’a vărsat”.

Antagonismul evreu era alimentat cu multă vehemență și împotriva acelor eminenți sfinici, cari sfidând frica și lașitatea se sileau pentru crearea unei mentalități creștine. Acest conflict nedrept l-au întreținut în mod ideologic, mai mult însă prin răsvrățiri atât de neroade uneori. Așa se explică, că Ioan e în vrăjmășie cu toți Iudeii, iar Pavel, deși a pus în vedere că religia ieșită din Israel nu este numai pentru evrei, ci pentru toți oamenii cari o voesc, totuși se plânge, și cu câtă melancolie, că se vede silit a se desface de frații și rudele sale trupești, penrucă nu se atasează marilor prefaceri sociale, au duh de adormire, ochi ca să nu vadă, iar *tu, ce privește evanghelia ei sunt vrăjmași*.

Prof. Dr. N. Neaga

INDEMNURI DUHOVNICEȘTI

INTRODUCERE

Biserica, dealungul veacurilor, totdeauna a avut, și are și azi, o grije deosebită ca să-și crească slujitori destoinici și evlavioși. Despre lucrul acesta ne putem convinge din viețile și scrierile sfinților Părinți, precum și din ale atâtor bărbați cucernici și zeloși ai Bisericii. Deoarece nu-i cu puțină ca toți preoții și candidații de preot să aibă fericirea de a citi și studia lucrările acestor bărbați ai Bisericii și a gândi apoi mai mult asupra înfăptuirilor lor binefăcătoare, fiind acele lucrări scrise în limba greacă și latină sau tălmăcite în limbi străine, — m'am gândit că nu ar fi de prisos să adun, pentru desăvârșirea vieții lor sufletești, într'un mănunchiu ceea ce le este mai de folos. Prin această puțină osteneală nu vreau să-mi scot la iveală oareșcare întâietate față de alții și nici nu mă cred mai bun decât ceilalți frați ai altarului, deoarece știm bine toți că este mai ușor a rându-i cele de făcut decât a ținea cele rânduite.

Intr'adevăr mă tem ca în ziua cea mare să nu-mi zică Judecătorul cel mare: „din gura ta te judec slugă vicleană”.¹ Cred și mărturisesc că această încercare este prea mică și nevrednică unei ținte atât de mari și însemnate. Dar am înaltea ochilor mei sufletești pe sluga cea rea și leneșă, care ascunzând talantul cel primit, a fost certată de Mântuitorul, dar și pe văduva cea săracă din mulțimea cea mare a atâtor bogați din Templu, care era privită cu ochi buni de Mântuitorul pentru că ea din sărăcia ei a aruncat în visterie cei doi bănuți din urmă ce-i mai rămăseseră ca să trăiască.

Aceste rânduri nu au alt scop decât ca să sfințească numele lui Dumnezeu prin sfințenia slujitorilor săi, să vie și să sporească cât de mult împărăția Lui, împărăția adevărului și a virtuții și nu numai să se cunoască, ci să se și facă voia Lui, deoarece sluga care cunoaște voia Stăpânului său și nu o va face, se va bate mult.

¹ Luca XIX, 22.

Părintele luminilor prin care și dela care toată darea cea bună și tot darul desăvârșit se pogoară, să ne învrednicească de toate aceste prin preotul cel veșnic, prin Păstorul și Episcopul sufletelor noastre, prin Arhiereul bunătăților celor viitoare, prin Isus Hristos, Fiul Său, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, toată cinstea și slava. „Vă rog să nu mă creadă nimeni că cele scrise le-ași fi așternut pentru defăimarea preoțimii, ci pentru folosul Bisericii, ca oglindă a sfințeniei preoțești. Drept aceea fiecare dintre noi după conștiința sa să se vadă pe sine așa cum este, fie că-i va părea rău de slăbiciunea sa sufletească, fie că se va bucura de frumusețea sa duhovnicească”. (Fericitul Ieronim, Epist. ad. Oceanum).

VREDNICIA PREOTULUI

Trebue să ai în vedere ce ești, pentruca numele de preot să se potrivească cu faptele tale, iar faptele tale să se potrivească numelui de preot, deoarece altfel numele tău se schimbă în deșertăciune și fărădelege.

Starea preoțească a fost așezată de însuși Mântuitorul nostru Isus Hristos, ca înaltă și sfântă. Iar cei ce-o îmbrățișează trebue să o înalțe și să o sfințească prin viața lor neprihănită și prin slujba lor osârdnică. De această slujbă se ține conducerea la mântuire a credincioșilor, sporirea și întărirea virtuților și a evlaviei prin învățătura și pilda cea bună; cultul dumnezeesc, săvârșirea tainelor lui Dumnezeu și mai ales a sfintei liturghii, apoi propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu și îngrijirea sufletească a credincioșilor crescându-i spre mărirea lui Dumnezeu și spre desăvârșirea și sfințirea lor personală.

Preoții, după învățătura sfinților părinți, sunt moștenirea deosebită a lui Isus Hristos, sunt oastea lui Dumnezeu, zidul Bisericii, luminile vieții, stâlpii credinței, conducătorii și păstorii turmei Domnului, mirese îngrijitoare, prietenii și casnicii lui Dumnezeu, împreună lucrătorii Domnului, făcând solie în locul lui, ispravnicii casei împărățești și în sfârșit mijlocitorii între Dumnezeu și popor. Nu om, nici îngeri, ci însuși Dumnezeu a așezat starea preoțească. Oare care putere poate să fie mai mare decât cea preoțească? Dumnezeu Tatăl toată puterea a dat-o Fiului Său, iar Fiul a dat-o preoților. Drept aceea credincioși să prețuiască și să cinstească preoția, iar noi preoții.

să o plinim, deoarece stă scris: „cu tot sufletul tău te teme de Domnul, și pe preoști lui cinstește-i¹ și nu vă atingeți de unșii mei”.²

Din cauza Împăratului cui slujim, credincioșii ne ascultă, ca pe slujitorii lui și ne cinstesc ca pe părinți, și ne iubesc ca pe mijlocitori la Dumnezeu. Pentru vrednicia slujitorilor celor buni ai Domnului, trebuie să se cinstească și cei mai slabi, precum se cinstește și țarina cea mai slabă pentru aurul cel prețios ce se ascunde în ea.

De aceea să ne aducem aminte de cuvintele Mântuitorului: „Celace vă ascultă pe voi pe Mine mă ascultă și celace se lapădă de voi de Mine se lapădă”.³ Asprimea cu care se pedepsesc aceia, cari disprețuesc vrednicia preoțească, ne-o arată Domnul, când zice: „Omul care se va trufi ca să nu asculte de preotul care pururea servește numelui Domnului Dumnezeuului tău, sau de judecătorul care va fi în zilele acelea, să moară omul și vei ridica pe cel rău din Israel”.⁴

SFINȚENIA PREOȚEASCĂ

Preotul trebuie să împlinească și să țină două lucruri: sfințenia și preoția adevărată. „Preoții tăi, zice Psalmistul, se vor îmbrăca întru dreptate”.⁵ Iar dorința Bisericii este ca preoții în haina, prin gesturile, prin mersul, prin cuvintele și prin toate celelalte să-și arete vrednicia, cumpătul și cucernicia lor, astfel ca întru faptele bunei credințe și întru petrecerea cea bună a lui Dumnezeu să fie înaintea mergătorii poporului binecredincios, binevestind cele scrise: „Fiți sfinți, că eu sfânt sunt”.⁶ Într'adevăr ce fel de curățenie trebuie să aibă acela care se apropie de facerea celor sfinte! Cu câtă vrednicie trebuie să fie înzestrat acela, care își ia asupra sa datoria de-a împodobi mireasa lui Hristos și a se îngriji de ea!

Acela, care petrece cu Dumnezeu, acela trebuie să se ridice și să ajungă la cea mai mare asemănare cu Dumnezeu. Dar, vai acelora cari stau în fruntea oamenilor fără ca Dumnezeu să stea în fruntea lor!

Ce poate fi mai dureros decât aceea, că cineva care-i

¹ Strah VII, 33. ² Ps. 104—15. ³ Luca X. 16,

⁴ Deut. XVIII, 12. ⁵ Ps. CXXXI 12. ⁶ I Petru I, 16.

preamărit prin chemarea sa înaltă, se înjosește prin purtarea sa nedemnă?

Ce este vrednicia preoțească într'un nevrednic, decât o podoabă într'un lui? Trebuie să ne deosebim nu numai după chemarea înaltă, ci și după vrednicie. E un lucru înjositor, chemarea înaltă, și un suflet mic, locul cel dinfăiu și viața cea din urmă, limba lăudăroasă și mâna leneșe, vorbă multă și roadă puțină, față de înțelept și fapte de om ușuratic, tip de stăpân și purtare de slugă. Ceeace suntem după chemare trebuie să arătăm mai mult prin înfăptuiri decât prin nume; trebuie să fim fără prihană și nevinovați, fiind chemați la îndreptarea altora.

Fiind închinați lui Dumnezeu să nu necinstim numele Lui, căci aducem tămâie Domnului și pâine Dumnezeului nostru, ci să ne năzuim a fi sfinți. Dacă sfințenia se cerea și dela preoții cari jertfeau boi și oi, oare nu se cere ea mai mult dela preoții, cari jertfesc Mielul lui Dumnezeu? Dacă sfințenia o cerem dela poporul cel binecredincios, apoi cu atât mai vârtos se cere ea dela preoți. Dacă sufletul fiecărui drept este lăcașul lui Dumnezeu, cu atât mai vârtos sufletul preotului trebuie să fie lăcașul și altarul curat și neprihănit a lui Dumnezeu.

Viața preoților este pildă pentru viața mirenilor. Drept aceea să fim înaintemergătorii turmei, ca ea să ne urmeze la înălțimile dreptății. Cum pot mâinile murdare să curețe murdăria altora? Cum va putea vindeca doctorul căruia i se poate zice: „Doctorule vindecă-te pe sine-ți”.¹ Cum va putea cere iertare dela Dumnezeu acela care el însuși nu este împăcat? Am fost ridicați la vrednicia preoțească pentruca să fim învățătorii altora-Pilda unui preot evlavios e un fel de predică statornică și neîntreruptă și ochii tuturor se îndreptează spre el. Rânduiala unei familii întregi se clatină atunci când lipsește în capul ei ceeace trebuie să fie și în trupul ei. Care ar putea să fie oare, zidirea elevului, când el ar pricepe că dânsul este mai bun decât învățătorul?

Foarte mult scade cinstea Bisericii lui Hristos, când se spune că poporul este mai bun decât preoții. Viața preotului trebuie să prisosească, precum prisosește harul.

Intr'adevăr conducătorul trebuie să întreacă pe supuși săi.

¹ Luca IV, 23.

„Cel care este închinat conducerii altora, trebuie ca pe ceilalți să-l întrecă în strălucirea sa, întocmai cum întrece și soarele în strălucire stelele.

Dacă în Testamentul Vechiu s'a zis: „Preoții cari se vor apropia către Domnul Dumnezeu să se sfințească”,¹ ar fi foarte trist, dacă s'ar despoia azi Adevărul și de cinstea aceia care se dădea atunci chiar și tipurilor! Dacă fiii lui Levi au ținut în așa de mare cinste templul, cu ce fel de cinste trebuie să se poarte slujitorii lui Hristos, față de Biserică?

Deci ferește-te și de greșelile cele mai mici, fugi și de umbra răului, păcatul să-l ții ca ceva urât și nu frumos. Po-doaba virtuții tale să fie școala obștească a tuturor; să nu ai nici o scădere în ce privește știința, înțelepciunea și râvna ta.

Pus fiind în stare mai înaltă, să te știi ridica și la înălțimile virtuții trebuincioase. Cu un cuvânt „să fie preotul, omul deplin al lui Dumnezeu, zice apostolul Pavel, — spre lucrul bun desăvârșit”.²

„Priveală ne-am făcut lumii și îngerilor și oamenilor”.³ Să ne arătăm ca slujitori ai lui Dumnezeu. Oricine ne vede să se mire și să zică: acești oameni sunt zei, căroră este atare petrecere!

CHEMAREA PREOTEASCĂ

Zidirea desăvârșirii preoțești se razimă pe chemarea dumnezeiască, așa ca pe peatra ei de temelie. Din aceasta, ca dintr'o rădăcină, răsar celelalte ramuri. „Pe cari Dumnezeu — zice apostolul Pavel — i-a chemat, pe aceștia i-a și îndreptat, pe aceia i-a și proslăvit”.⁴ Drept aceea într'alt loc scrie: „Vedeți chemarea voastră”.⁵ Să chibzuim deci oare am venit chemați și chemați fiind dela Dumnezeu? După învățătura sfintei Scripturi: „Cei pe cari i-a ales Domnul, se vor și apropia de dânsul”.⁶ „Vei unge pe care îți voi arăta” zice Domnul lui Samuil.⁷ Și nimeni singur, precum zice sfântul apostol Pavel, nu-și ia lui-și cinstea, ci cel chemat de Dumnezeu, ca și Aron. Așa și Hristos nu singur pe Sine s'a proslăvit a fi arhiereu, ci

¹ Eș. XIX, 22. ² II Tîm. III, 17. ³ I Cor. IV, 9.

⁴ Romani VII, 30. ⁵ I Cor. I, 26. ⁶ Numeri XVI, 15.

⁷ I Regi XVI, 3.

Acela care a grăit către dânsul: „Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut”.¹

Și Isus Hristos a chemat la Sine pe care l-a binevoit, pentruca nimeni să nu se îmbulzească în ierarhie. Și pe unii l-a ales apostoli, pe alții l-a pus învățători, agrăindu-i astfel: „Nu voi m’ăți ales, ci eu v’am ales pe voi și v’am pus ca voi să mergeți și roadă multă să aduceți”.² Ar fi o cutezanță și o îndrăzneală nebună, pentru cel care ar crede că se poate face preot fără ajutorul lui Dumnezeu. Hristos este poarta prin care să intrăm și ușierul care ne deschide ușa: „Sie-și au împărățit, iar nu prin mine s’au făcut stăpânitori și boterii și eu nu știam” — zice Domnul despre aceia cari cu o îndrăznire-trufașă au îmbrățișat preoția.³ Ar cuteza cineva fără încredințarea împăratului să se așeze în scaunul de ispravnic și să cârmulască? Ar fi o nelegiuire ca slujbașul să smulgă cârmuirea împărăției, ar fi o îndrăzneală ca slujbașul să nu cunoască frica!

Iată câte rele vedem, cari pornesc în sânul Bisericii din partea preoților nechemați. „Celce nu intră prin ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela fur este și tâlhar, iar furul nu vine fără numai să fure și se junghe și să piardă”.⁴

Așa este acela care cu dela sine putere, nefiind chemat, primește harul nedat lui de Isus. Cel nevrednic dorind slujba de păstor al sufletelor este cauza pierzării sale, precum și a altora. Biserica lui Hristos neavând întinăciune nici prihană, este necinstită prin punerea necuvenită a mâinilor.

Cât de jalnică este starea unui astfel de bărbat! „Vai fi răsvrățiți — zice Domnul — făcut-ați sfaț, nu prin mine și tocmeală, nu prin Duhul meu, ca să adăogați păcate peste păcate”.⁵ Iar sfântul Ioan Hrisostom despre astfel de preoți zice, că „sunt ca o corabie în largul mării, fără anghiră și fără cele trebuincioase pentru scăpare, neputând înfrunta turburarea și cruzimea valurilor”.⁶

Cutezanța la preoția luată cu sila schimbă jertfa cea fără de sânge în pângărire și viața în moarte. Ingânfații leviți, Core, Datan și Abiron, cari contra poruncii Domnului au răpit preoția, au fost osândiți, pentruca să se dea pildă urmașilor lor, ca nu

¹ Evrei V, 4. ² Ioan XVI, 16. ³ Oseia VIII, 4.

⁴ Ioan X, 1. ⁵ Isata XXX, 1. ⁶ I L. de Sacerd. c. IV.

cumva cineva, mânat de gânduri trufașe, să-și însușească slujba preotească nedată lui dela Dumnezeu. „Tot sadul — zice Isus Hristos — pe care nu l-a sădit Tatăl meu cel ceresc, se va desrădăcina”.¹ Sunt și păstori pe cari Domnul îi dă întru urgia sa : „Iată eu voi ridica, zice Domnul, păstor pe pământ, care pe cea care lipsește nu o va cerceta și pe cea rănită nu o va căuta și pe cea sdruncinată nu o va vindeca și pe cea întreagă nu o va îndrepta și cărnurile celor alese le va mânca”.² Val și aceloră cari numai din iubire trupească sprîjinesc pe unii la direcțiunile înalte ale Bisericii, cari nu văd vredniciile, ci numai persoanele.

Acești oameni fac numai cele ce sunt ale lor și nimicesc ale lui Dumnezeu. Acela pe cari Domnul nu l-a chemat, se urcă în slujbele mai înalte, dar nu în slujba Lui. Fericit este neamul căruia Domnul Dumnezeu luf este pildă aleasă spre moștenire lui-și. Bine este cuvântat celce vine întru numele Domnului.

SEMNELE CHEMĂRII PREOTEȘTI

Pronia dumnezeiască după bunăvoința Sa pe unii l-a ales și l-a oșebit ca pe Saul și Varnava spre lucrul slujbei, și le-a dat lor însușirile și harurile trebuincioase la acesta. Drept aceea este întrebare de întâia mână, că oare este cineva chemat la starea preotească ?

Nevinovăția vieții este semnul acestei chemări. Cîtim în psalmi „Cine se va sui în muntele Domnului ? Sau cine va sta în locul cel sfânt al Lui ? Cel nevinovat cu mîinile și curat cu înima”.³ „Se cade episcopului să fie fără prihană, fără defălmări” — zice apostolul.⁴

Cu ce drept ar putea certa un episcop al Bisericii pe acela care greșește, pe cînd conștiința sa trebuie să-l întrebe că de ce pentru sine ia de bun ceea ce acum osîndește la altul ? Drept aceea în vechime cine era vădit de un păcat greu, era oșprit dela îmbrățișarea stării preotești. Hirotonții dintre cei căzuți se depuneau, iar dintre cei călți, oricît ar fi fost cineva de bun, nu se hirotonia.

¹ Matei XV, 13. ² Zaharia XI, 16.

³ Ps. XXIII, 3. ⁴ I Tim. III, 2 ; Tit, I, 7.

Să fie ei după voia Domnului, „preoție fără de prihană, voitorii legii lui Dumnezeu”.¹ Vai slujitorilor celor necredincioși, cari nefiind nici ei împăcați se îmbulzesc la împăcarea altora, ca unii cari ar fi făcut totdeauna numai dreptate! Vai fiilor mântei, cari se dau de ispravnici ai harului! Rânduiala cea bună cere ca întâiu să ne îngrijim de conștiința proprie și apoi de a altora.

La plinirea stării preoțești se cere apoi știința trebuincioasă, pentru îndeplinirea dreaptă a datorilor preoțești, anumite însușiri ale sufletului și ale trupului, ca: sănătatea minții și a trupului, înfregimea judecății, bunul nume și deplinătatea cinstei și lipsa de orice nerânduiești. Aceste însușiri sunt trebuincioase din cauza înălțimii sfințeniei și vredniciei stării preoțești. Dumnezeu face pe slujitorii legii Sale — nu pe cei ai slovei, ci pe cei ai Duhului — îndrăznești, cari nici din frică, nici din rușine nu se abat dela slujirea celor dumnezeiești. Aceia ai slovei nu-s preoști, ci dușmani și lupi îmbrăcați în piei de oi în staulul Domnului. Să nu fie apoi hirotonit acela, care după părerea episcopului său nu este nici folositor nici trebuincios Bisericii lui. Zice Domnul către ispravnicul său: „Chiamă pe lucrători”.² Precum nu este ispravnic decât acela pus de Domnul pârei, așa nu este ispravnic al Bisericii decât acela pus de Biserică. Precum pomii nu se sădesc orbește, aruncați încoace și încolo, ci puși după rândul și locul lor, așa și preoșii trebuie să fie sădiți de episcopi prin legiuita punere a mâinilor. Împlinirea chemării preoțești atârână mult dela gândul și tragerea de inimă cu care îmbrățișăm starea preoțească. „Mare îndrăzneală e — zice sf. Grigorie de Nazianz — a vâna după preoție ca și cum starea preoțească nu ar fi o pildă a virtuții, ci un prilej de a-ți câștiga mai ușor mijloacele traiului”.

Aceștia nu sunt păstori vrednici staulului Domnului, ci nălmîși: ei se apropie de Domnul numai ca să mănânce din pâinea lui, negândindu-se cum trebuie să urmeze și ce trebuie să facă în viața lor.

Aceștia nu din dragoste, care este a lui Dumnezeu, ci din lăcomie care este străină lui Dumnezeu și rădăcina tuturor rezelor — au venit la starea preoțească. Aceștia schimbându-și

¹ I. Macabei, IV, 42.

² Matei, XX, 8.

calea doresc a câștiga cele cerești prin cele pământești. Injosesc chemarea cea sfântă a preoției, deoarece ea nu este o ceată de mercenari cari luptă pentru soldă. Noi nu trebuie să căutăm în oastea lui Hristos procopseala veacului acestuia. Preoții să nu strângă avuții în slujba lui Hristos cel sărac, pe care ei nu le-au strâns pe când trăiau sub cel viclean al lumii, pentruca Biserica Domnului să nu-i vadă bogați pe aceia pe cari lumea i-a știut săraci. Să nu dorim această vrednicie ca pe o diregătorie lumească, numai spre a fi stimați și slăviți înaintea oamenilor, deoarece astfel ne vom pierde înaintea lui Dumnezeu. Cum poate să iasă din rădăcina amară a lăcomiei roada dulce a dragostei?

Să nu alergăm numai de aceea după slujirea Bisericii, ca dupăce am ajuns la îngrijirea sufletelor, să putem trăi fără griji. Dumnezeu a dat pe unii — apostoli, iar pe alții — proroci, iar pe alții — evangeliști, iar pe alții — păstori și dascăli, spre săvârșirea sfinților, spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Hristos.¹ Adevăratul slujitor al altarului, făcut pentru Dumnezeu și nu pentru sine, nici nu caută altceva decât pe Dumnezeu, moștenirea pe care și-a ales-o. Cine caută altceva prin starea preoțească, decât pe Dumnezeu, nu este ales de Dumnezeu, nici nu iubește pe Dumnezeu, deoarece sau a asemănat sau a pus făptura înaintea Făcătorului Său. Nici slava și nici pofta de câștig nu trebuie să stăpânească în slujba preoției, ci numai dragostea lui Hristos și mântuirea sufletelor.

Iubirea noastră și vrednicia preoțească să fie nevătămată. „Argintul tău să fie cu tine într-o pierzare” — zice apostolul Petru lui Simon Magul.² Și celui deșert i se va zice: „Deșertăciunea ta să fie cu tine spre pierzare, deoarece ai crezut că darul lui Dumnezeu îl poți avea prin arginți”.³

Cu greu pot avea bun sfârșit acelea care s'au început cu rău. Nenorocit este acela care face mituiri, care se dă pe lângă cei mai tari, care stoarce prin arginți ceea ce nu poate câștiga prin vrednicie, care se pleacă, se lingusește, care este făjarnic și prefăcut, nerușinându-se nici de a cerși voturile mișelește și nici de a se târâi în brânci și în genunchi, numai ca să se vadă odată apucat în moștenirea Celui răstignit. Fără

¹ Efeseni IV, 11. ² Fapte ap. VIII, 20. ³ Fapte ap. VIII, 20.

bun simț și fără rușine lucrează și fără îndolală greșește față de Dumnezeu acela care vrea să slujească lui Dumnezeu numai din pofta de-a domni și care se smerește numai ca să se sumețască. Domnul Isus Hristos, judecătorul duhurilor și socotitorul inimilor să-și aleagă preoți credincioși și chemați de Dânsul.

MIJLOACELE CUNOAȘTERII ȘI ALE INDEPLINIRII CHEMĂRII PREOȚEȘTI

De vei cunoaște chemarea ta, roagă-te, zi cu psalmistul: „Arată-mi Doamne, calea în care voi merge, că la tine am ridicat sufletul meu”.¹ „Cere dela Dumnezeu — zicea Tovit către fiul său — ca să se îndrepteze căile tale și toate cărările tale și sfaturile tale vor spori”.² „Hristos a ieșit la munte să se roage și toată noaptea a petrecut-o întru rugăciunea lui Dumnezeu și când s’a făcut ziuă a chemat pe ucenicul său și a ales dintre dânsii doisprezece”.³

Drept aceea ce trebuie să faci în vederea mântuirii tale, când Isus Hristos a petrecut nopțile întregi întru rugăciune? Ia-ți ce trebuie să faci și tu înaintea îmbrățișării stării preoțești! Să te rogi ca și Isus Hristos, care înainte de a-și trimite apostolii, s’a rugat. Păstorul cel bun dă duhul cel bun celor ce-l cer. Sfatul este lucrul sfânt, deoarece în Sfânta Scriptură se zice: „Fiule fără de sfat nimic să nu faci și după ce faci să nu-ți pară rău”.⁴ Vola lui Dumnezeu este tainică și nu se poate cunoaște ușor. Care om va cunoaște sfatul lui Dumnezeu? Sau cine va pricepe ce vrea Dumnezeu? Iar cele din ceruri cine le-a cercetat? Și sfatul tău cine-l va cunoaște”.⁵ Se poate că Dumnezeu nu te chlamă! Atunci cine te-ar sfătuia ca să te îmbulzești?

Chemarea ta este oare dela Dumnezeu sau nu e dela El? Cine poate s’o știe decât numai Duhul care cercă și adâncurile lui Dumnezeu, sau căruia a binevoit dânsul să-l descopere? La alegerea celor bune și folositoare nimic să nu se creadă pe sine prea priceput, deoarece firea noastră adesea caută mai mult ale sale și noi cu ochii închiși ne lăgăsim în amăgirile noastre. Acela dă dovadă de trufie, care se crede că

¹ Ps. XLII, 8. ² Tovit. IV, 25. ³ Luca VI, 12, 13.

⁴ Cart. Inj. lui Sirah XXIV, 20. ⁵ Inj. lui Sol. IX, 15.

nu are lipsă de sfatul altora. Cine nu se folosește de sfaturi este asemenea corabiei lipsită de cârmulor. Grijește cu cine te sfătuiești. Cu cel nebun nu te sfătuiești, deoarece el nu pot iubi decât numai cele plăcute lor. „Cine — se întreabă sfântul Ambrozio — a dorit vreodată să-și astâmpere setea dintr'un izvor tulbure, sau cine ar crede un lucru folositor altuia pe care-l știe nefolositor sieși?” De aceea să nu te încrezi în tot duhul, ci mai vârtos caută să vezi dacă este el dela Dumnezeu, ca nu cumva să fi sedus prin uneltirile șarpelui celui viclean. Să nu te sfătuiești cu tineri. Regele Roboam disprețuind sfatul cel bun al celor bătrâni, a urmat sfaturile celor tineri, cari au fost crescuiți cu dânsul și astfel s'au rupt cele 10 triburi ale lui Israil din împărăția sa. Să nu te sfătuiești nici cu casnicii, decât numai cu cei buni. Adeseori sfaturile lor sunt ispititoare. „Vrășmașii omului casnicii lui”.¹ În cele mai multe cazuri vrea să te înșele acela, care vrea să te sfătuiască. „Sfatul dela tot înțeleptul cere”.² Insași înțelepciunea, izvorul sfaturilor bune, vorbind despre sine zice: „Eu, înțelepciunea, am sălășluit sfatul și cunoștința și gândul eu l-am chemat”.³ „Mulți să fie care sunt prietini cu tine, dar sfetnicul tău să fie dintr'o mie unu”.⁴ Caută sfaturile acelora, despre cari nu te îndoești, că sunt mădulările Duhului Sfânt; așa de pildă să te sfătuiești cu bătrânii, pe cari vâltorile unei vieți lungi i-au făcut mai chibzuți; să întrebi cu smerența inimii tale pe mai marii tăi, pe duhovnicul tău și fără șovăire urmează voia lor, ca a lui Dumnezeu.

Pe câți i-a ruinat înțelepciunea lumii și și-au stins duhul cel primit, pe care Dumnezeu dorea să-l aprindă și mai tare în sufletul lor.

Dacă nu ne îndoim că chemarea ne vine dela Dumnezeu, ce folos mai are sfătuirea? Unde voia lui Dumnezeu este sigură, acolo să fie și voia noastră! Ceeace vrei să faci nu zăbovi. Apostolii Petru și Andrei la glasul unei singure porunci și-au lăsat toate ale lor și au pornit după Domnul. Cel credincios și ascultător nu cunoaște amânări, ci cu toată ființa sa caută să săvârșească cele poruncite. Dar și starea preotească și are greutățile sale, deoarece viața omului pe pământ este

¹ Matei X, 36. ² Tovit IV, 34.

³ Pilde VIII, 12. ⁴ Inj. lui Strah VI, 6.

o luptă neîntreruptă astfel și Biserica așezată pe pământ este ca oștile rândulte la război, în care preoții și ceilalți slujitori ai lui Hristos sunt puși în fruntea acestor oștiri sfinte, spre conducere.

Deci să nu ne mirăm, când ocările cele dintâiu ale vrășmașilor și isbirile lor cele mai aspre trebuie să le suferim noi. Cum am putea învăța pe alții la iscusință în această luptă duhovnicească, dacă noi nu ne-am învăța mai întâiu prin încercările noastre, căliți fiind prin biruința feluritelor ispite? „Celce nu s'a ispitit, pușine știe” — zice sfânta Scriptură.¹ Drept aceea și povățuitorul nostru Isus Hristos a binevoit a fi ispitit întru toate după asemănarea noastră, afară de păcat.

„Întru aceea a pățimit însuși fiind ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute”.²

Suntem puși în primejdie aproape în tot ceasul pentru înălțimea vredniciei noastre. Cu ori cât de multă virtute ar fi cineva înzestrat, totuși îndatăce a luat asupra sa diregătoria Bisericii, vine isbit de valuri neașteptate și amenințat să fie scufundat. În viața aceasta și mai ales în zilele noastre, nimic nu-i socotit mai ușor și mai plăcut din partea oamenilor, decât starea preoțească, dar nimic nu-i mai josnic și mai de plâns înaintea lui Dumnezeu, decât această slujbă îndeplinită în chip ușuratic. Nimic mai greu, mai trudnic și mai primejdios, decât diregătoria aceasta, dar și înaintea lui Dumnezeu nimic nu-i mai de preț, decât lupta credincioasă sub steagul împăratului: Isus Hristos.

Celce stă, să vadă să nu cadă. Diavolul ca fulgerul a căzut din cer. Infricoșat este locul pe care stăm și anevoioasă este chivernisirea noastră, grea cârmuirea, îngrozitor sfârșitul ei. Să ne gândim foarte bine înainte de-a păși în rândurile acestei oștiri.

Dar odată hotărâți fiind, să nu pierdem râvna și să luptăm lupta cea bună, ascultând îndemnul lui Isus Hristos: „Priveghiați și vă rugați”,³ să nu vă învingă valurile ispitelor. Nădăruind întru Domnul să zicem cu Psalmistul: „Domnul este luminarea mea, Mântuitorul meu, de cine mă voiu teme?”⁴

Să luptăm cu bărbăție. Stați împotriva diavolului — zice:

¹ Sără XXIV, 10. ² Evrei XII, 18. ³ Matei XXVI, 41.

⁴ Ps. XXVI, 8.

sfântul Iacob — și va fugi de voi.¹ Trebuie să zicem cu apostolul neamurilor: „Văd altă lege întru mădulările mele, și oștindu-se împotriva minții mele și dându-mă pe mine rob legii păcatului”.²

Drept aceea trebuie să ne ferim de toate indemnurile dinlăuntru ale noastre, cari ne-ar duce în ispite, punând la o parte lucrurile de toate zilele și feriji de lume să ne îndeletnicim câteva zile cu reculegeri stinte și alte deprinderi duhovnicești, rugând pe bunul Dumnezeu ca să cunoaștem voia lui cea sfântă, pentruca să o și plinim. De am intrat în staulul oilor nu prin ușă, ci pe altădeva; de-a fost puțin canonică intrarea noastră, să ne cutremurăm, dându-ne toată silința ca să câștigăm și să facem prin fapte bune și drepte chemarea și alegerea noastră sigură. Să ne trudim ca să câștigăm virtuțile trebuincioase stării preoțești, ferindu-ne de trândăvie prin începerea unei vieți nouă, sub povățuirea duhovnicului nostru. Să ne rugăm, să nădăjduim în Dumnezeu gata fiind mereu de-a înfrunta piedeci și mai grele, deoarece stă scris: „Împărăția cerurilor se silește și silitorii o răpesc pe ea”.³ Pocăința să spele din sufletul nostru starea cea păcătoasă, născând în noi încrederea față de Dumnezeu și înmulțind în noi prisosința harurilor sale. De ne-a lipsit până acum sfințenia vieții, cel puțin de azi înainte să ne năzuim a o câștiga, și păcatele tinereții noastre să le șteargă îndreptarea noastră de mai târziu. Deși am intrat, chemați fiind, în Sfânta Sfintelor, să nu credem că este îndestulătoare numai chemarea. Saul a fost ales de Domnul și chemat să împărățească. Nadab și Abiu au fost hotărâți de Domnul la preoție. Iuda a fost chemat de Isus Hristos la apostolat și la preoție. Dar nerecunoscători atâtor haruri și atâtor vrednicii, întorcându-se înapoi, au alunecat în abisul cel adânc. Acelaș lucru s'ar întâmpla și nouă, dacă după punerea mâinilor ne-am îndrepta după semnele veacului acestuia. De aceea să nu nesocotim harul care ni s'a dat prin punerea mâinilor preoției, și aducându-ne des aminte de cuvintele apostolului Pavel, să reînnoim în noi acest har prin trezirea râvnei sufletului nostru și prin neîncetatele și fierbințile noastre rugăciuni.

Prof. Dr. IOSIF HRADIL

¹ Iacob IV, 7. ² Romani VII, 23. ³ Matei XI, 12.

DATE ȘCOLARE

PERSONALUL DIDACTIC ȘI ADMINISTRATIV

1. *Nicolae Colan*, arhiereu, profesor titular definitiv și rector. Ani de serviciu 14.

2. *Ilie Beleuță*, protopresbiter, profesor titular definitiv. Ani de serviciu 15.

3. *Iosif Hradil*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 12.

4. *Nicolae Terchilă*, doctor în filosofie, presbiter, profesor titular definitiv. Ani de serviciu 11.

5. *Nicolae Neaga*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 8.

6. *Dumitru Stăniloae*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 7.

7. *Alex, Popa*, licențiat în teologie, profesor suplinitor. Ani de serviciu 3.

8. *Nicolae Popoviciu*, doctor în teologie, arhiereu, profesor titular provizor. Ani de serviciu 4.

9. *Nicolae Iftu*, doctor în medicină, profesor de igienă și medic al Academiei teologice. Ani de serviciu 26.

10. *Candid Popa*, profesor suplinitor.

11. *Nicolae Topolog*, presbiter, profesor suplinitor.

12. *Mihail Neagu*, presbiter, duhovnicul Academiei teologice. Ani de serviciu 5.

13. *V. Sămdrtimean*, econom și secretar. Ani de serviciu 3.

ACTIVITATEA EXTRAȘCOLARĂ (CULTURALĂ) A PROFESORILOR

IN ANUL ȘCOLAR 1935/36

Rectorul Nicolae Colan :

1. Publicații: A redactat Revista Teologică, organ pentru știința și viața bisericească și Viața Ilustrată, revistă de cultură pentru familia ortodoxă. A colaborat la diferite ziare.

2. Conferințe: „Evanghelia și tineretul” (Săliște și Brad), „Hristos și generația nouă” (Orăștie și Hunedoara), „Portrete biblice” și „Sensul iconografiei ortodoxe” (Sibiu).

Dr. D. Stăniloae :

A redactat *Telegraful Român*, colaborează la: *Revista Teologică* și *Gândirea*. Conferințe: Creștinismul ca atitudine socială, Sibiul religios (în Sibiu).

Dr. N. Neaga :

a) A catehizat la toate școalele minoritare (primare și secundare) din Sibiu. b) Conferințe: „Antisemitism și Vechiul Testament” (Sibiu).

Dr. Nicolae Terchilă :

A publicat în cursul anului 1935/36 un studiu catehetic pedagogic intitulat „Evanghelia în școală”, un studiu de filosofie religioasă cu titlul „Idei de filosofie religioasă la Vladimir Solovieff”. A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”. A ținut următoarele conferințe: 1. „Cultul divin și educația națională” în cadrele Forului, la Dicioșanmărtin. 2. „Datorința tineretului de azi” în cadrele Societății femeilor ortodoxe din Deva. 3. „Ortodoxia și neamul” la Odorhei. 4. „Ortodoxia și nevoile vieții de azi” în cadrele Forului, la Sibiu. 5. „Tineretul și Biserica” în cadrele Societății de lectură a studenților „A. Șaguna” la Sibiu. Și mai multe conferințe populare în cadrele Astrei, la sate.

MATERIILE DE ÎNVĂȚĂMANT

ANUL I

1. *Arheologia biblică*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.
2. *Introducerea în cărțile T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.
3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Nicolae Neaga.
4. *Istoria bisericească universală, până la 1054*, 3 ore pe săptămână, prof. Ilie Beleuță.
5. *Introducerea în filosofie*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.
6. *Istoria filosofiei*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.

7. *Limba ebraică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Neaga.
8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Candid Popa.
9. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Candid Popa.
10. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, profesor. Dr. N. Popoviciu.
11. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii II, III și IV, profesor Nicolae Topolog.

ANUL II

1. *Introducerea în cărțile T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. Nicolae Colan.
2. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, profesor N. Colan.
3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Nicolae Neaga.
4. *Istoria bisericească universală*, de la 1054 până azi, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.
5. *Istoria bisericii ortodoxe române*, 3 ore pe săptămână, prof. Ilie Beleuță.
6. *Patrologia și Patristica*, 3 ore pe săptămână, profesor Ilie Beleuță.
7. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, profesor Candid Popa.
8. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Candid Popa.
9. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, III și IV, prof. Nicolae Topolog.
10. *Seminar istoric*, 1 oră pe săptămână, prof. Ilie Beleuță.
11. *Seminar la T. V.*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. Nicolae Neaga.

ANUL III

1. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, profesor N. Colan.
2. *Apologetica*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Popoviciu.
3. *Teologia dogmatică*, (partea I), 3 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Popoviciu.

4. *Teologia morală*, 7 ore pe săptămână, prof. Alex. Popa.
5. *Catehetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
6. *Omiletica teoretică*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Terchilă.
7. *Pedagogia și istoria pedagogiei*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Terchilă.
8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Candid Popa.
9. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, profesor Candid Popa.
10. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și IV, prof. N. Topolog.
11. *Seminar moral*, 1 oră pe săptămână, prof. Alex. Popa.

ANUL IV

1. *Seminar la T. N.*, 1 oră pe săptămână, prof. N. Colan.
2. *Teologia dogmatică*, (partea II), 3 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.
3. *Dreptul bisericesc*, 6 ore pe săptămână, profesor Dr. Iosif Hradil.
4. *Teologia pastorală*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.
5. *Liturgica*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.
6. *Predici*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Popoviciu.
7. *Sociologia*, 2 ore pe săptămână, prof. Alex. Popa.
8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Candid Popa.
9. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.
10. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și III, prof. Nicolae Topolog.
11. *Seminar la dreptul bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Iosif Hradil.
12. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.
13. *Seminar pastoral*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.
14. *Seminar catehetic-pedagogic*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
15. *Igienă*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Iltu.

TABLOU REZUMATIV

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	In anul	Nrul orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
1	N. Colan	Intr. în cărțile T. N.	II	3	8
		Comentar la " "	II	2	
		" " " "	III	2	
		Seminar la T. N.	IV	1	
2	I. Beleuță	Istoria bis. univ.	I	3	10
		" " rom.	II	3	
		Patrologia și Patr.	II	3	
		Seminar istoric	II	1	
3	Dr. I. Hradil	Drept și Adm. bis.	IV	6	10
		Liturgica	IV	3	
		Seminar la drept	IV	1	
4	Dr. N. Terchilă	Introd. în filosofie	I	2	12
		Istoria filosofiei	I	2	
		Catehetica	III	2	
		Ped. și ist. ped.	III	2	
		Semin. cateh. ped.	IV	2	
		Omiletica teoretică	III	2	
5	Dr. N. Neaga	Arheologia biblică	I	1	10
		Introd. în T. V.	I	2	
		Comentar la T. V.	I	2	
		Limba ebraică	I	2	
		Comentar la T. V.	II	2	
		Seminar la T. V.	II	1	
6	Dr. D. Stăniloae	Istoria bis. univ.	II	3	11
		Pastorala	IV	3	
		Dogmatica	III	3	
		Seminar pastoral	IV	1	
		Seminar dogmatic	IV	1	
7	Alex. Popa	Teologia morală	III	7	10
		Seminar moral	III	1	
		Sociologia	IV	2	

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	În anul	Nr. orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
8	Dr. Nicolae Popoviciu	Apologetica Dogmatica Omiletica practică Limba greacă	III	4	10
			IV	3	
			IV	1	
			I	2	
9	Dr. N. Ittu	Igiena	IV	1	1
10	C. Popa	Cântări bisericești	I	2	12
		" "	II	2	
		" "	III	2	
		" "	IV	2	
		Tipic	I	1	
		"	II	1	
		"	III	1	
		"	IV	1	
11	N. Topolog	Ansamblu coral	I—IV	4	4

T A B L O U L

STUDENTILOR ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL ȘCOLAR 1935/1936

ANUL I

1. Nichita Bălescu din Viștea de sus.	6. Ioan Suciu din Pianul de sus.
2. Nicolae Deac din Hundoarf.	7. Nichifor Todor din Drâmbari.
3. Pavel Pinteș din Albești.	8. Pantilă Urian din Crăciunelul de sus.
4. Virgil Runcean din Măgura.	9. Emil Vlad din Toarcă.
5. Ioan Săbău din Bogatul-Român.	10. Lazăr Voișan din Pianul de sus.

ANUL II

1. Victor Boșoman din Fântâna.	6. Gheorghe Perian din Șugag.
2. Petre Brudea din Șoarș.	7. Zaharie Radu din Sebeș.
3. Grigorie Filimon din Loman.	8. Nicolae Stoican din Cisnădie.
4. Miron Mihăilescu din Strungari.	9. Crișan Șuteica din Veneția de sus.
5. Cristache Mocanu din Jurgureanu.	10. Teodor Tripon din Hărfăgani.

ANUL III

1. Moise Benga din Șirnea.	8. Eugen Lazăr din Alliance-Ohio.
2. Ioan Bica din Voivodenii-Mari.	9. Gheorghe Malene din Boholț.
3. Romulus Ciora din Zagon.	10. Aurel Miclea din Balmirul de Câmpie.
4. Teofil Doctor din Vânători.	11. Mircea Modroiu din Buzăul-Ardeal.
5. Petre Dumitreasă din Sebeș.	12. Ioan Rauca din Vâlcele.
6. Aurel Fleșariu din Saschiz.	13. Ioan Turcu din Cenade.
7. Vasile Hațiegan din Jounstown-Ohio.	14. Iosif Țigu din Dobra.

ANUL IV

1. Amos Basarab din Vaidei.	11. Lazăr Măciucă din Ocolišul-Mare.
2. Nicolae Bârsan din Dârste.	12. Gheorghe Măglașiu din Veza.
3. Gheorghe Bica din Voivodenii-Mari.	13. Nicolae Mirică din Băcel.
4. Valeriu Ciora din Hamba.	14. Filaret Muntean din Deva.
5. Constantin Comșulea din Râușor.	15. Dumitru Popescu din Toțoiu.
6. Remus Constantin din Hendorf.	16. Maria Prașca din Sibiu.
7. Ioan Dancu din Ungurel.	17. Virgil Preda din Apoldul de jos.
8. Ovidiu Drăgan din Bungeard.	18. Savu Savu din Pianul de jos.
9. Ioan Hăprian din Berghin.	19. Vasile Sămărtinean din Cornești.
10. Mihai Indrieș din Vălișoara.	

T A B L O U L
STUDENȚILOR DIN ARHIDIECEZĂ, PE PROTOPOPIATE

Nr. crt.	Protopopiatul	A n u l				Total
		I	II	III	IV	
1	Agnita	1	1	—	—	2
2	Avrig	1	—	—	—	1
3	Băița	—	1	—	1	2
4	Bran	1	—	—	—	1
5	Brașov	—	—	—	1	1
6	Cohalm	—	1	—	—	1
7	Deva	—	—	—	1	1
8	Dobra	—	—	1	—	1
9	Făgăraș	—	—	2	1	3
10	Hajeg	—	—	—	1	1
11	Mediaș	—	—	1	—	1
12	Mercurea	1	—	—	—	1
13	Oituz	—	—	2	—	2
14	Oltul	—	1	—	1	2
15	Orăștie	—	—	1	1	2
16	Săliște	—	—	—	1	1
17	Sebeș	3	4	1	4	12
18	Sfântul-Gheorghe	—	—	1	1	2
19	Sibiu	—	1	—	3	4
20	Sighișoara	1	—	2	1	4
21	Târnava	1	—	—	2	3
22	Târnava-mare	1	—	—	—	1
23	Zărnești	—	—	1	—	1
24	Din altă eparhie	—	1	2	—	3
Total		10	10	14	19	53

T A B L O U L
STUDENȚILOR DUPĂ STAREA SOCIALĂ A PĂRINȚILOR LOR

Nr. curent	A n u l							Total general
		Preoți	Invățători	Funcționari	Comercianți	Meseriași	Economi	
1	I	2	1	—	—	—	7	10
2	II	1	—	—	—	—	9	10
3	III	3	—	—	—	2	9	14
4	IV	1	3	4	1	—	10	19
Total		7	4	4	1	2	35	53

BIBLIOTECA PROFESORILOR

În cursul anului academic 1935/36 biblioteca s'a înmulțit cu 25 volume lucrări de mare valoare. Conducerea bibliotecii aduce călduroase mulțumiri P. S. Sale Părintelui rector *Nicolae Colan*, care în afară de mijlocirea sumei pentru procurarea volumelor de mai sus a dăruit „Telegraful Român” pe 1935; C. S. Părintele *Toma Chiricuță* dăruiește bibliotecii prețioasele Sale lucrări: „Cunoști tu calea” ? și „Chemări de sus”, iar Uniunea universitară poloneză: „A 18-a bătălie decizivă în istoria lumii”, de viconte Abernon.

Starea bibliotecii profesoriale pe grupe :

I	Teologie	1407	vol.
II	Filosofie	94	„
III	Limbă și Literatură	116	„
IV	Istorie și geografie	301	„
V	Matematici, științe	4	„
VI	Agricultură	4	„
VII	Jurisprudență	114	„
VIII	Enciclopedie	55	„
IX	Protocoale sinodale	43	„
X	Diverse	400	„
XI	Memoriile Academiei române	184	„
XII	Migne (colecția întreagă) . .	389	„

Total 3111 vol.

Pe lângă cărți, profesorilor le-a stat la dispoziție mai multe reviste din țară și din străinătate.

Slujba de bibliotecar a făcut-o și anul acesta Păr. Prof. Dr. N. Neaga.

CRONICA ANULUI

ȘEDINȚELE CONSILIULUI PROFESORAL

În anul academic 1935/36 Consiliul profesoral al Academiei teologice a ținut 9 ședințe, dintre cari 7 ordinare și 2 extraordinare, în cari a rezolvat problemele de ordin educativ, instructiv și administrativ în legătură cu bunul mers al vieții acestei instituții.

FESTIVITĂȚI

Inaugurarea anului școlar 1935/36 a avut loc în ziua de 2 Septembrie 1935. După serviciul divin al Sfintei Liturghii și al Chemării Duhului Sfânt săvârșit în catedrala mitropolitană, profesorii și studenții Academiei împreună cu un distins public s'au adunat în Aula Academiei teologice, unde după sosirea I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, a P. S. Sale Arhiereului Vasile și a consilierilor mitropolitani și arhiepiscopoești, părintele rector Nicolae Colan a rostit un discurs, în cadrul căruia a arătat rostul sacru al misiunii preoțești și a chemat pe profesorii și pe studenții Academiei la muncă plină de râvnă pentru binele Bisericii și al neamului. După două cântări religioase executate de corul Academiei, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae a adresat studențimii și profesorilor cuvinte de calde îndemnuri și le-a împărlășit arhiereasca binecuvântare pentru noul an de muncă.

Ca și ani trecuți Academia teologică a participat la prăznuirea tuturor marilor zile naționale și religioase din ale căror inspirații, dascăli și ucenici deopotrivă și-au sporit zestrea sufletească.

În ziua de 27 Octombrie 1935 a avut loc sfințirea capelei Academiei teologice ridicată din inițiativa și cu neadormita grijă a I. P. S. Mitropolit Nicolae. Capela zidită de arhitectul

G. Cristinel și zugrăvită de pictorul A. Demian este un incomparabil monument de artă arhitectonică și picturală. Târnosirea ei s'a făcut în cadrul unor mari festivități religioase.

În cursul anului școlar Academia noastră a avut bucuria de a fi vizitată de mai multe personalități proeminente ale vieții culturale și bisericești. Între acestea amintim vizita făcută în 12 și 13 Octomvrie de I. P. S. Mitropolit Nicodem al Moldovei și Sucevei. Toate aceste personalități și-au exprimat mulțumirea și admirația pentru buna organizare a Academiei „Andreiane” și pentru buna rânduială ce domnește în cuprinsul ei.

În zilele de 31 Mai și 1 Iunie 1936 (la Rusalii) Sibiuul a fost martorul impresionantelor serbări religioase, care au avut loc în legătură cu sfințirea întru arhieriei a Il. PP. CC. Arhimandriți Nicolae Colan, rectorul Academiei teologice și nou alesul episcop al Clujului și Dr. Nicolae Popoviciu, profesor la aceiaș Academie, nou alesul episcop al Orăzii. La aceste serbări au participat I. P. S. Sa Mitropolitul Nicodem al Moldovei, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae al Ardealului, PP. SS. episcopi Ghenadie al Buzăului, Vartolomei al Râmnicului, Andrei al Aradului, Ioan al Armatei, P. S. Sa Arhierarul Vasile de Rășinari, autoritățile civile și militare din localitate precum și câteva mii de credincioși din toate părțile țării.

Solemnitatea închiderii anului academic 1935/36 a avut loc în ziua de 14 Iunie 1936 în Aula Academiei teologice, unde P. S. episcop Nicolae Colan a rostit un discurs, arătând rostul ortodox și național pe care l-a avut școala teologică sibiană în decursul celor 125 de ani ai existenței sale neîntrerupte în viața neamului. P. S. Sa în numele său personal și în numele P. S. episcop Nicolae Popoviciu își încheie cuvântarea cu un cuvânt de bun rămas adresat profesorilor și studenților acestei școale pe care a slujit-o cu credință 14 ani.

Răspunde, emoționant, P. C. Părinte profesor Dr. D. Stăniloae.

Câteva coruri executate de studenții Academiei sub conducerea P. C. Părinte profesor N. Topolog completează programul acestei duiioase festivități.

III

SOCIETATEA „A. ȘAGUNA” A STUDENȚILOR ACADEMIEI TEOLOGICE DIN SIBIU

— RAPORT GENERAL PE ANUL 1935/6 —

1. ACTIVITATEA SOCIETĂȚII ÎN GENERAL

Societatea studenților dela Academia teologică ort. rom. „Andrei Șaguna” din Sibiu s'a constituit pe anul academic 1935/36 în ședința din 3 Octombrie 1935 sub conducerea P. C. S. Rector Nicolae Colan, dupăcum urmează:

Președinte de onoare: Dl Prof. Dr. Nicolae I. Popoviciu.

Membrii comitetului:

Gheorghe Bica anul IV președinte activ; Nicolae Bărsan anul IV vice-președinte; Savu I. Savu anul IV secretar general; Gheorghe Malene anul III consilier în U. N. S. C. R.; Ioan Turcu anul III bibliotecar; Romulus Ciora anul III casier; Crișan Șuteica anul II secretar de ședințe; Cristache Mocanu anul II econom; Lazăr Voișan anul I vice-bibliotecar; Nichifor Todor anul I vice-econom.

Membrii în comisia literară:

Constantin Comșulea anul IV; Lazăr Măciucă anul IV; Teofil Doctor anul III; Aurel Fleșar anul III; Petru Brudea anul II; Miron Mihăilescu anul II; Pavel Pinteș anul I, Ioan Suciu anul I.

Membrii în comisia verificatoare:

Ioan Dancu anul IV; Ioan Bica anul III; Victor Boțoman anul II.

Societatea academică a studenților în Teologie în decursul anului acestuia a ținut 11 ședințe plenare, dintre care 2 extraordinare și una festivă.

Ședința festivă s'a ținut în 29 Noembrie 1935 în Aula Academiei teologice „Andreiane” în memoria neuitatului nostru patron, Mitropolitul Andrei Baron de Șaguna.

În fața ședință extraordinară s'a ținut în 10 Decembrie 1935, pentru comemorarea zilei de 10 Decembrie 1922 — sărbătoarea studenției române creștine; — a doua ședință extraordinară s'a ținut în 5 Maiu 1936.

Numărul membrilor societății: fondatori 8; onorari 28 și ordinari 53.

2. ACTIVITATEA SPECIALĂ A SOCIETĂȚII

a) ACTIVITATEA LITERARĂ

În decursul anului acestuia s'au citit în ședințele comisiei literare 24 lucrări, iar în fața societății plenare 21.

Lucrările citite sunt ale următorilor studenți:

Anul I. Nichifor Todor: „Isus” (poezie originală).

Anul II. 1. Petru Brudea: „Pagini din trecutul preoției ardelenice”.

2. Crișan Șiuțeica: a) „Psalm 136” (versificație); b) „Păcatul”; c) „Pribeagu-mi suflet”; d) „Nostalgii”; e) „Năvod”; f) „Înviere”; g) „Paște”; (poezii originale) h) „O necunoscută: poeta Maria Cunțan”.

Anul III. 1. Gheorghe Malene: a) „De vorbă cu sufletul meu în zilele spirituale” (meditație); b) „Preoția e misiune și nu carieră”.

Anul IV. 1. Nicolae Bârsan: a) „Primește-mă Doamne” (meditație); b) „Spiritualizarea concepției de viață”. 2. Gheorghe Bica: a) „Presa leac și otravă” b) „Temelia marilor realizări: Jerffa”; c) „Ilarie Chendi omul și opera”; d) „Însemnătatea zilei de 10 Decembrie 1922”; e) „Francmasoneria”; 3. Constantin Comșulea: „Originea pomului de Crăciun”. 4. Dumitru Popescu: „Biserica și renașterea vieții sociale”.

Pe lângă aceste lucrări au declamat și au executat bucăți muzicale în ședințele societății următorii studenți: 1. Nichifor Todor anul I: „Neliniști” poezie de Dumitru Nanu. 2. Doctor Teofil anul III: „Pe dealul căpățânii” poezie de Donar Munteanu. 3. Dumitrescu Petru anul III: a) „Cuvântul” poezie de Alexandru Vlăhujă; b) „Rugă” poezie de Vasile Militaru. 4. Dancu Ioan anul IV: „Rugăciune” poezie de Grig. Alexandrescu. 5. Indrieș Mihail anul IV: „Țara mea” poezie de Vasile Militaru. 6. Savu I. Savu anul IV: „Slavă muncii” poezie de Vasile Militaru. 7. Corul anului IV sub conducerea studentului Filaret

Munteanu a executat bucățile: a) „Serenadă” de Marschner; b) „Vino lele” de I. Vidu. 8. Filaret Munteanu anul IV a condus corul studenților la ședințele festive și la alte manifestații publice.

La consiliile U. N. S. C. R. ținute în București a luat parte președintele Gheorghe Bica membru în comitetul central al U. N. S. C. R.

În anul acesta s'a inaugurat din partea societății ciclul de conferințe intitulat: „Credință și Neam”, în cadrele căruia au conferențiat Dnii: 1. Ioan I. Moșa București: „Un nou suflet românesc”, în ziua de 31 Martie 1936. 2. Prof. Dr. Nicolae Terchilă Sibiu: „Biserica și tineretul”, în ziua de 3 Maiu 1936. 3. Prof. univ. Nae Ionescu București: „Între universalism și Ortodoxie” în ziua de 16 Maiu 1936.

b) ACTIVITATEA ADMINISTRATIVĂ

Comitetul societății a ținut în decursul anului acestuia 13 ședințe ordinare, îngrijindu-se în acest fel de bunul mers al afacerilor administrative ale societății.

AVEREA SOCIETĂȚII

a) BIBLIOTECA

În anul acesta s'au primit donațiuni de cărți pentru bibliotecă dela: I. Uniunea fundațiilor culturale-regale 125 de opuri. II. Rectoratul Academiei: 1. „Liturgia Sf. Ioan Gură de Aur” de Dr. V. Petrașcu. 2. „Un mănunchiu de coruri religioase” de Pr. Gh. F. Prejmereanu-Codlea. 3. Anuarul Academiei teologice „Andreiane” pe anul 1933/34 și pe anul 1934/35. III. IL, Naghiu: „Omul și mașina” de N. Berdiaeff trad. de donator. IV. Pr. Toma Chiricuță: 1. „Cunoști tu calea?” 2. „Chemări de sus”. V. N. Sachelare: „Calendarul și pascălia veche și nouă”. VI. H. P. Petrescu: „Pelerinii” (piesă). VII. I. Faur: „A optsprezecea bătălie decisivă în istoria lumii lângă Varșovia în anul 1920” de Vic. D'Aberman trad. T. Dan. VIII. Gheorghe Bica: 1. „Între lumea legionară și lumea comunistă” de A. Cantacuzino. 2. „Marea cuvântare a cancelarului” A. Hitler. 3. „Vremuri de restriște” de C. Georgescu. 4. „Trădătorul” de C. Dumitrescu-Zăpadă. IX. P. Dumitreasă: 1. „O noapte de Crăciun” de Ch. Dickens trad. de Marius. 2. „Cea dintâi iubire”

de Turgheniev trad. de Dascovici. X. Librăria Wehlter: „Theologie in Ausbruch“.

Starea bibliotecii la încheierea anului academic:

		opuri	în vol.
Grupa	I Teologie	1006	„ 1218.
„	II Literatură	1224	„ 1413
„	III Istorie	631	„ 757.
„	IV Filosofie și pedagogie	320	„ 358.
„	V Științe naturale și economie	152	„ 155.
„	VI Jurisprudența	99	„ 108.
„	VII Protocoale sinodale și congresuale	76	„ 77
„	VIII Rapoarte anuale și anuare	53	„ 57
„	IX Enciclopedice	40	„ 52.
„	X Diverse	208	„ 261.
„	XI Muzicale	150	„ 115.
„	XII Publicații periodice. Reviste	616	„ 697

Analele Academiei Române:

I	Memoriile secțiunii istorice	135	„ 135.
II	„ „ literare	64	„ 67
III	„ „ administrative	56	„ 62
IV	„ „ științifice	92	„ 96
V	Discursuri de recepție	46	„ 69

În total 4968 opuri în 5687 volume.

b) CABINETUL DE LECTURĂ

În cabinetul de lectură al societății în decursul anului 1935—6 au stat la dispoziția studenților următoarele reviste, ziare și fol:

I. ABONATE

a) Reviste: 1. Boabe de grâu. 2. Biserica ortodoxă. 3. Căminul. 4. Candela. 5. Fântâna Darurilor. 6. Gândirea. 7. Gând românesc. 8. Insemnări sociologice. 9. Misionarul. 10. Sănătatea.

b) Ziare: 1. Universul. 2. Porunca Vremii.

II. GRATUITE

a) Reviste: 1. Cele trei Crișuri. 2. Revista fundațiilor regale. 3. Convorbiri literare. 4. Revista Teologică. 5. Viața ilustrată. 6. Renașterea. 7. Viitorul. 8. Viața Românească.

9. Lumea Nouă. 10. Mitropolia Moldovei. 11. Apostolul. 12. Revista de igienă socială. 13. Drumul nou. 14. Tinerimea Română. 15. Răsăritul. 16. Revista istorică. 17. Cronica Romanului. 18. Revista Basarabiei. 19. Revista mea. 20. Luceafărul. 21. Sociologie românească. 22. Marea noastră. 23. Viața administrativă. 24. Lanuri. 25. Lumina creștinului. 26. Libertatea. 27. Societatea de mâne. 28. La Tribune des jeunes. 29. Ramuri. 30. Străjerul. 31. Inceputuri.

b) Ziare: 1. Țara Noastră. 2. Gazeta. 3. Apărarea Națională.

c) Foi: Foaia Diecezană. 2. Cuvânt Moldovenesc. 3. Gazeta Orșovei. 4. Dumineca Ortodoxă. 5. Kirchliche Blätter. 6. Lumina Satelor. 7. Oastea Domnului. 8. Isus Biruitorul. 9. Unirea. 10. Telegraful Român. 11. Renașterea. 12. Vestitorul. 13. Gazeta Transilvaniei. 14. Vestul. 15. Biserica și Școala. 16. Avântul. 17. Zarandul. 18. Sentinela. 19. Solia dreptății. 20. Ardealul. 21. Oituzul. 22. Glasul Monahilor. 23. Sibiu. 24. Acțiunea. 25. Orșova. 26. Calea Mântuirii. 27. Pâinea vieții. 28. Lumină din lumină. 29. Credința. 30. Gazeta Făgărașului. 31. Credința ortodoxă. 32. Făclia. 33. Gazeta Sătmăruului. 34. Lumina tineretului. 35. Buletinul cărții românești.

c) CASSA SOCIETĂȚII

În anul acesta societatea a administrat averea în bani depusă în fondul administrativ.

Bilanțul pe acest an societar se prezintă în modul următor :

Intrate	45.721'50 Lei
Eșite	20.312'50 „
Rest în cassă .	25.409'— Lei

MULȚUMITĂ PUBLICĂ

Societatea exprimă cele mai călduroase mulțumiri și recunoștință înaltei autorități bisericești, pentru toate beneficiile și în cazul de față pentru acordarea saletor trebuincioase societății noastre, P. C. Sale Păr. Rector Nicolae Colan, pentru părinteasca supraveghiere și pentru sprijinul moral și material acordat societății, Onor. corp profesoral pentru interesul ce ni l-a arătat în decursul acestui an și P. C. Sale Păr. Prof. Dr.

Nicolae Popoviciu pentru bunăvoința ce-a avut-o față de noi, primind sarcina președinției onorifice.

Societatea exprimă deasemenea cele mai sincere mulțumiri celorce au contribuit la sporirea bibliotecii prin donațiuni de cărți și daruri în bani. Îndeosebi datorim recunoștință „Uniunii fundațiilor culturale-regale”, precum și Onor. redacții care ne-au dat tot sprijinul pentru realizarea scopurilor noastre culturale-morale, prin trimiterea în mod gratuit a revistelor și foilor ce redactează.

Sibiu, din ședința societății ținută la 13 Maiu 1936.

GHEORGHE BICA
președinte activ

SAVU I. SAVU
secretar general

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

BISERICA ȘI RENAȘTEREA VIETII SOCIALE

Un mare cugetător spune, că adevărata forță a unei națiuni este idealul ei.¹ Un ideal sfânt și mare a nutrit și neamul românesc dealungul veacurilor: idealul unității și înfrățirii sale. Acest mare ideal s'a plămădit și s'a dezvoltat în preajma sfințelor altare străbune ale Bisericii, unde își găseau refugiu înaintașii noștri ori de câte ori jugul le era prea greu. Atunci când Biserica noastră a învățat pe toți fiii ei să se roage la fel și să simtă la fel, a săvârșit opera de unificare sufletească, care s'a realizat de fapt la „plinirea vremii“.

Astăzi când ne este dat prin dreptatea dumnezească să ne vedem acest ideal secular împlinit și să fim liberi în această țară binecuvântată de Dumnezeu cu tot felul de daruri, nouă idealuri trebuie să stea în centrul preocupărilor noastre, cari idealuri să ne normeze viața și să-i dea rosturi superioare.

Biserica ortodoxă, mama cea bună de totdeauna a neamului românesc, care a înțeles și a alimentat în trecut aspirațiile poporului nostru obidit, poate, și trebuie să-i dea și astăzi idealuri superioare de viață, cari să-l călăuzească în mijlocul zbuciumărilor.

Biserica nu este o instituție omenească supusă schimbării și pierzării, ci una divină, nepieritoare, pe care după cuvântul dumnezeescului ei întemeietor „nici porțile iadului nu o vor birui“.² Adevărul acestui cuvânt l-a arătat istoria ei, care a înregistrat persecuții mari îndreptate împotriva-i, dar cari n'au fost în stare să o clatine din temelii. Dimpotrivă, Biserica și-a dat roadele ei cele mai binecuvântate tocmai în mijlocul celor mai grele persecuții. Personalitățile creștine cari s'au ridicat până la desăvârșire, la sfințenie și pe cari le recomandă Biserica ca și exemple de urmat credincioșilor ei, s'au format în mijlocul persecuțiilor celor mai grave.

¹ Gustave Le Bon: La psychologie politique, pg. 372.

² Mt. 16, 18.

Biserica a luptat de aproape două milenii și va lupta până la sfârșitul veacurilor, în vederea unuia și aceluiaș scop : desăvârșirea morală a omenirii, prin întronarea principiilor moralei celei vecinice a Fiului lui Dumnezeu, Domnul nostru Isus Hristos.

Iată de ce Biserica trebuie să-și spună cuvântul Ei răspicat, acum, când societatea românească trăește în mari zbuciumări.

În trecut Ea a format unitatea noastră sufletească, în prezent e chemată să consolideze această unitate, să facă din sufletul neamului stâncă de granit, care să poată înfrunta veacurile.

Sunt multe rele cari rod la temelia societății românești. Curente streine cari aduc vrajba între fiii acestui neam, propagând ideologii străine de sufletul lui, plăgile sociale cari distrug sănătatea sufletească și trupească a acestui neam abia ieșit din calvarul suferințelor sale de veacuri. Cine ar putea să vindece toate aceste suferințe ale sufletului românesc, dacă nu Biserica, care a creiat sufletul acestui neam și l-a păstrat nealterat dealungul veacurilor.

Pentru renașterea socială pe care o dorim cu toții, pentru înlăturarea tuturor relelor, se impune ca un imperativ categoric al timpului, trăirea virtuților creștine propoveduite de Biserică și menite să schimbe înfățișarea societății actuale. Atunci când Biserica va reuși să sădească în sufletul fiecărui român virtuțile creștine, renașterea societății vine dela sine. În fața virtuții păcatul e neputincios, căci virtutea este sabia care taie din rădăcină toate păcatele și-l îndeamnă pe om la săvârșirea faptelor bune și plăcute lui Dumnezeu.

A practica virtuțile creștine însemnează a fi erou al moralității. Biserica tocmai eroi ai moralității vrea să formeze, pe cari să-l dea societății, cu scopul de a fi lumină lumii. „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca văzând faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri”,¹ a spus Mântuitorul.

Biserica propoveduește pe Hristos — icoana și pecetea cea veșnică a lui Dumnezeu — și-L recomandă fiilor ei, ca pe cel mai desăvârșit exemplu de urmat în această viață.

Numai personalitatea creștină este adevărată, vie și ca-

¹ Mt. 5, 16.

pabilă de mari înfăptuiri. În personalitatea creștină elementele fundamentale sunt iubirea și jertfa. Biserica astfel de personalități vrea să formeze. Aceasta este misiunea ei mai ales astăzi și de împlinirea ei atârână viitorul neamului nostru.

Este un lucru mare să formezi suflete, să dai caractere și personalități puternice.

Primul lucru pe care trebuie să-l săvârșească Biserica este, să pătrundă în cele mai tănuite cămări ale sufletelor și să descopere acolo rădăcina răului, pe care înlăturându-l, să pună temelie neclintită binelui, virtuții.

Credința într'un Dumnezeu personal, atotputernic, prefunditatea de față, atotștiutor trebuie să fie cea dintâi piatră din această temelie. Ea îl face pe om să trăiască în lumina veșniciei și să privească lucrurile acestei vieți sub unghiul eternității. Cât de mult influențează credința într'o viață viitoare, în care Părintele ceresc răsplătește fiecăruia după faptele sale, asupra sufletului și faptelor noastre de pe acest pământ! „Clpei de aici îi corespunde o vecinicie, deci ea trebuie valorificată, căci nimic nu se pierde în lumea morală, fără ecou în lumea eternă”.¹

Credințele mari dau naștere ideilor mari, iar acestea faptelor mari. Credința creștină deschide nouă orizonturi pentru suflet și ne ridică la realități spirituale superioare, din care putem desprinde pentru sufletul nostru o rază de vecinicie și nemurire.

Credința tare și nestrămulată în Dumnezeu, predicată de Biserică, a fost în trecutul nostru razimul cel mai puternic în vremile de grea încercare pentru neamul nostru. Ea a fost comoara pe care nu au putut-o răpi dușmanii noștri, a fost mărăgăritul de mare preț pe care nu l-au putut ataca nici moliile, nici rugina acestei vieți trecătoare. Această comoară a sufletului nostru trebuie să o păstrăm ca pe cea mai scumpă moștenire a trecutului, și de ea trebuie să ținem seamă, când e vorba de renașterea societății actuale.

Biserica propoveduește iubirea și înfrățirea între membrii societății. Principiul iubirii creștine e cel mai înalt principiu de morală, pe care numai Dumnezeu, în dragostea Lui nemărginită pentru omenire, l-a putut da.

Virtutea iubirii creștine creiază în sufletul omului un elan

¹ Gr. Cristescu : Imperativul creștin, pg. 7.

spiritual, care copleșește întreagă ființa lui lăuntrică și-l schimbă într-o făptură nouă.

Cât de sublimă este învățătura iubirii creștine: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din tot sufletul tău... iar pe de-aproapele ca pe tine însuși!” Prin aceasta s'a desființat instituția sclavajului, care a ținut robilă lumea atâtea veacuri și s'a întronat principiul iubirii pentru toți membrii societății deopotrivă. În fața lui Dumnezeu nu mai e nici iudeu nici elin, ci toți suntem egali, fiindcă toți suntem chemați a fi moștenitori ai Împărăției vecinice. Sf. ap. Pavel dă sfat lui Filimon, ca să primească pe cel care mai înainte era sclav și care se încreștinase, ca pe un frate iubit și nu ca pe un rob.

Iubirea e cheagul care ține uniți pe membrii societății. Oricare altă încercare omenească de a înfrăși pe membrii unei societăți nu poate să dea rezultate bune, fiindcă nu are la temelie ei iubirea. Ea nu e poruncă protocolară, nici nu e impusă cu sabia, ci e resortul lăuntric care determină pe om la acțiuni nobile și desinteresate.

Fără iubire nu se pot pune bazele solide unei familii adevărate, care să fie celula regeneratoare a societății. Iubirea de mamă trebuie să formeze personalități creștine, cari să fie membrii buni ai societății. Mamele celebre cari au dat omenirii personalități creatoare, sfinți ca: Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Mitropoliți ca nemuritorul Șaguna, a cărui slăvită memorie o prăznuim astăzi, au fost pătrunse de iubirea și devotamentul creștin pe care l-au infiltrat în sufletele fiilor lor. Atunci când în fiecare familie va pătrunde iubirea și duhul lui Hristos, renașterea socială va veni dela sine.

Iubirea e unire, afirmare, armonie, dreptate, pace. Ea creează un optimism al vieții, un dor de-a trăi pentru binele semenului tău. Ea duce până la iubirea vrășmașului: „Iubiți pe vrășmașii voștri, faceți bine celorce vă urăsc pe voi, binecuvântați pe celce vă blastămă” — a spus Mântuitorul.

Când societatea se va pătrunde de acest mare principiu și-l va practica în viață, atunci mulțime de rele vor dispărea, căci iubirea mulțime de păcate șterge, după cuvântul sf. ap. Ioan.

Din iubire izvoresc faptele adevărat creștine. Mila creștină pe care a săvârșit-o Biserica întotdeauna în măsura posibilităților ei, e proba cea mai evidentă a unei iubiri roditoare.

Sf. Părinți din iubire întemeiau spitale pe seama suferințelor și azile pentru cei săraci. Mănăstirile în tot trecutul nostru de suferință au fost locuri de reconfortare morală pentru toți cei asupriți și necăjiți. Faptele bune sunt rodul iubirii desinteresate.

De aceea astăzi, când mulți dintre membrii societății se zbat în tot felul de suferințe, numai o iubire care se întrupează în faptă creștinească adevărată poate aduce mângâiere, bucurie și dreptate. Unirea și armonia socială se vor realiza numai atunci, când iubirea lui Hristos va stăpâni în sufletul fiecărui român.

Din iubire izvoresc celelalte virtuți creștine: dreptatea, pacea, sinceritatea, supunerea, etc...

Biserica propagă dreptatea adevărată. Dreptatea creștină izvorâtă din iubire nu înseamnă nici toleranță dusă până la inconștiență și lașitate, nici violență brutală care poate produce desechilibrul social.

Ea nu e condiționată de interese egoiste, cari ar putea-o influența, ci e una și aceeași până la sfârșitul veacurilor. Ea ne spune că fiecare dintre membrii societății are dreptul la darurile cu cari l-a înzestrat Dumnezeu și aceste daruri nu i le poate răpi nimeni.

Cât de superioară e dreptatea creștină isvorâtă din iubire față de dreptatea celor vechi, care se baza pe forță. Ea ne spune că în fața lui Dumnezeu toți suntem egali, ba mai mult: „pe cei simpli a ales Dumnezeu ca pe cei înțelepți să-i rușineze; și cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu ca să rușineze pe cele tari”.¹

Marile prefaceri sociale după concepția creștină nu se realizează prin presiune de dinafară, prin grevă, violență ori teroare, ci prin convingerea care lucrează de dinlăuntru înafară. Mântuitorul cere, când e vorba de împăcarea conflictelor, să biruești răul cu binele. „Nu te birui de rău, ci biruește cu binele pe rău”. Acesta e principiul cel mai desăvârșit al moralei creștine. De aci nu rezultă că creștinul să nu lupte pentru triumful unei cauze drepte. Mântuitorul însuși a stat împotriva fariseilor și cărturarilor, cari falsificau dreptatea și le-a demascat toată perversitatea sufletului lor. Dreptatea creștină unifică clasele sociale și omogenizează popoarele în fața dreptului.

Dacă nu există în sufletul nostru această virtute, zadar...

¹ I Cor. 1, 27.

nice sunt toate legile și toate mijloacele de constrângere la observarea lor. În societatea în care nu domnește dreptatea, totul se clatină, se învălue în haos.

Ideia de dreptate s'a cimentat în trecutul nostru prin preoții Bisericii, cari au întărit în sufletele tuturor credința în dreptatea divină.

Astăzi când ne este dat să vedem cu ochii noștri realizată această dreptate divină, trebuie să fim fii ai dreptății și să o sădăm în sufletele noastre.

Dreptatea e condiția principală a păcii sociale. Astăzi când popoarele par că nu s'au liniștit de pe urma marelui măcel, Biserica vine cu solia păcii și a colaborării armonice a popoarelor. Ea se roagă pentru pacea a toată lumea și pentru unirea tuturor.

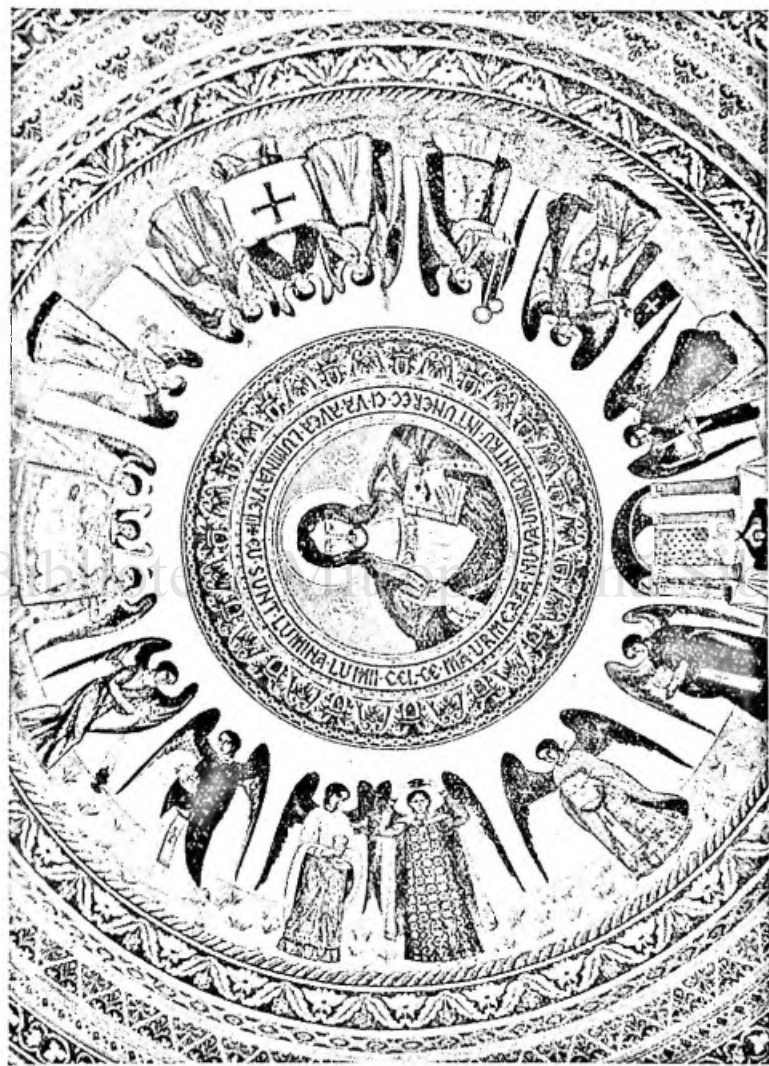
Pacea pe care o propagă Biserica nu este temporală și condiționată ca și pacea scrisă în contracte; ea pornește din suflet și izvorăște din iubire. Ea îndeamnă pe credincioșii ei să se supună stăpânirilor celor mai înalte, căci aceste stăpâniri sunt rânduite de Dumnezeu și cel ce se împotrivește lor, rânduiei lui Dumnezeu se împotrivește, zice sf. Ap. Pavel. Mântuitorul a venit pe pământ ca să aducă pace și bună învoire între oameni „Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea o las vouă, nu precum dă lumea dau Eu vouă” — a zis Mântuitorul.¹

Biserica noastră a dat sufletelor și în mijlocul celor mai vijelioase timpuri, pacea. În fața sfintelor altare ale bisericilor strămoșești fiii neamului își aflau liniștea lor sufletească, acolo găseau duhul celei mai curate spiritualități prin care își întăreau sufletele izbite de vrăjmășiile vieții. Biserica are menirea de a aduce și astăzi pace în sufletele bătute de toate curențele străine. Dacă ea a realizat pacea și liniștea sufletească, de la aceasta nu mai e decât un pas până la cea socială.

Creștinismul n'a oprit nici activismul omenesc, cum mulți dintre dușmanii lui afirmă, el a spiritualizat doar munca. Mântuitorul însuși a muncit. „Vrednic este lucrătorul de plata sa” (Mt. X 10) — a spus El. Iar Sf. Ap. Pavel le-a scris Tesalonicenilor: „Cine nu lucrează nici să nu mănânce” (II Tes. III 6).

Istoria ne dovedește, că tot ceea ce s'a muncit pentru binele și progresul societății, fie în domeniul științei, fie în domeniul filosofiei și în al pedagogiei, sau în alte domenii de

¹ Ioan XIV 27.

Capela Academiei teologice din Sibiu. Deșant : Pantocratorul

activitate, s'a realizat de către personalități creștine. Adevărații pedagogi cari au creat epoci în Istoria pedagogiei au avut ca model pe Pedagogul cel mai desăvârșit, pe Mântuitorul. Adevărații oameni de știință, cari și-au consacrat viața lor întreagă descoperirilor pe cari le-au făcut, au înghenunchiat în fața lui Dumnezeu întotdeauna și și-au încheiat munca lor cu rugăciune de caldă mulțumită și avântată proslăvire.

Acestea sunt virtuțile cari produc „atmosfera cu aer proaspăt în care energiile se desvoltă, caracterele cresc”¹ și odată cu formarea lor se petrece în pace procesul desăvârșirii vieții sociale.

Armonia desăvârșită și unirea care trebuie să domnească într-o societate creștină, o aseamănă sf. Apostol Pavel cu armonia care există între mădulele trupului omenesc. Dupăcum în trup sunt mai multe mădule și toate conlucrează în vederea unuia și aceluiaș scop, tot astfel și în societatea creștină membrii ei trebuie să conlucre cu toții în vederea aceluiaș scop: fericirea vremelnică și vecinică. „Datori suntem noi cei tari să purlăm slăbiciunile celor neputincioși și nu nouă să plăcem. Ci fiecare din noi să facă spre plăcere vecinului, întru bine, spre zidire”². Aci e exprimată cea mai desăvârșită solidaritate socială.

Acesta este glasul Bisericii neamului exprimat prin păstorul Ei, care chiamă la unire sufletească pe toți fiii acestui neam. Acelaș glas al Bisericii a răsunat și în mijlocul furtunilor revoluționare din anul 1848, prin marele și nemuritorul Mitropolit Andrei Șaguna.

Vorbind în această lucrare despre virtuțile creștine și despre solidaritatea cimentată prin ele, cred că am slăvit și memoria nemuritorului Mitropolit Șaguna — și suntem în duhul lui.

Noi, ucenicii acestei Academii teologice care-i poartă numele, plecăm cu sufletele senine la propoveduire, convinși fiind că, sădind în sufletele păstorilor noștri virtuțile creștine ale Bisericii, vom consolida societatea românească din care facem și noi parte.

DUMITRU POPESCU,
stud. în anul IV

¹ Cuvântarea l. P. Sf. Nicolae — la înființarea Frăției Ort.

² Rom. XV 1 și 2.

CUPRINSUL

	Pag.
1. O sută douăzeci și cinci de ani, de Episcopul Nicolae Colan, rector	V
2. Cele 39 articole de credință ale Bisericii, de Prof. Ilie Beleuță —	1
3. Antisemitism biblic, de Prof. Dr. N. Neaga — — — — —	40
4. Îndemnuri duhovnicești, de Prof. Dr. Iosif Hradil — — — — —	45
5. Date școlare — — — — —	58
6. Cronica anului — — — — —	67
7. Societatea „A. Șaguna” a studenților Academiei teologice din Sibiu	69
8. Biserica și renașterea vieții sociale, de stud. Dumitru Popescu, din anul IV — — — — —	75

Biblioteca Metropolitană Sibiu